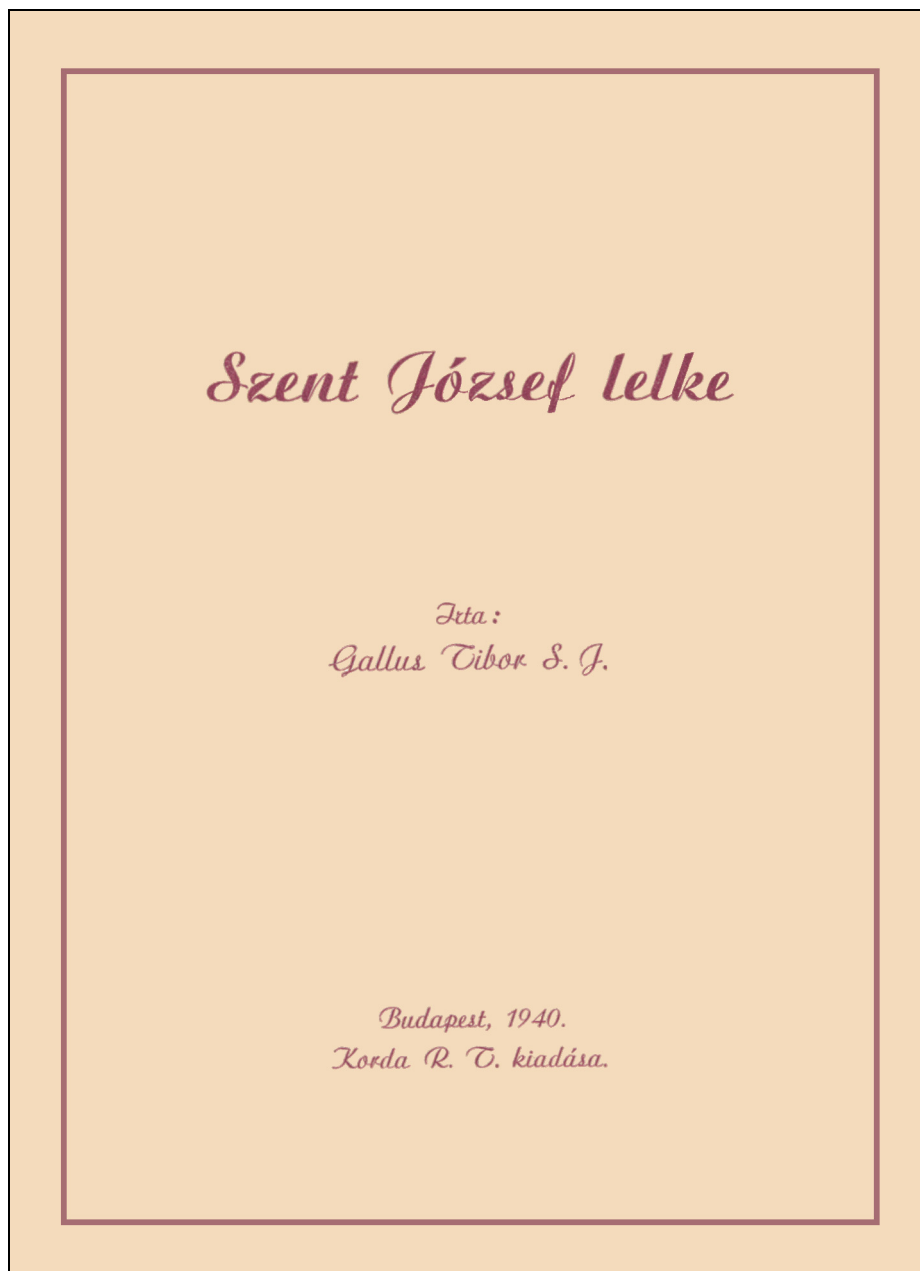

Gallus Tibor

Szent József lelke

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

Gallus Tibor S. J.
Szent József lelke

Nr. 775. Imprimi potest.
Budapestini, die 20. Oct. 1939.
P. Eugenius Somogyi S. J.
Praep. Prov. Hungariae.

Nihil obstat.
P. Joannes Hemm S. J.
censor dioecesanus.

Nr. 8453/1939. Imprimatur.
Strigonii, die 20. Novembris 1939.
Dr. Joannes Drahos
vicarius generalis.

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv 1940-ben Budapesten jelent meg a Korda R. T. kiadásában. Az elektronikus változat a Korda Kiadó engedélyével készült. A könyvet lekipásztori célokra a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más szerzői jog a Korda Kiadónak.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
Ajánlás	4
Előszó.....	4
Bevezetés	4
I. rész: A nevelőatya	6
A hallgatag ember Dávid törzséből.....	6
Mária oldalán	7
Keserű megpróbáltatás.....	8
Viragszár, amely a föld Tündérvirágát hordozta	9
A hatalom és jog teljének csodája.....	11
Az engedelmes ember	13
Alkotó férfi.....	14
A nevelőatya gondjai és öröme.....	15
Midőn a lélek megérik	17
Az önzetlen családfő	18
Boldog hazaköltözés	20
II. rész: A pártfogó.....	22
Hogyan neveli Isten a keresztény nép lelkét?	22
Az időnek érnie kellett	23
A családi szentély védője.....	25
Segítők szükségünk idején.....	27
Nagy Szent Teréz és Szent József.....	28
Szent József és a munkásnép	30
A lelki élet és Szent József.....	32
Atyai örökös a halál óráján	33
Az anyaszentegyház pártfogója	34
Az egyház hálája a liturgiában.....	36
Szent József igazi nagysága	37

Ajánlás

A Szentcsalád dicsőségének
és Istenben boldogult jó atyám
emlékének

Előszó

„Őneki növekednie kell, nekem pedig kisebbednem.” (Jn 3,30)

Az ember erkölcsi értékét „Jézus növekedése” és az ember „énjének” kisebbedése közötti dinamikus feszültség méri föl. Az Úr Jézus a megszentelő kegyelem magjában lelkünkbe száll, hogy ott természetfölötti életét titokzatos módon kifejtse. Ennek a fejlődésnek azonban akadálya van; a természetes „én” zabolátlan kívánságai. Annyit növekedik Jézus a lelkünkben, amennyit kisebbednek természetes „én”-ünk rendezetlen szenvedélyei.

„Neki növekednie kell, nekem pedig kisebbednem”, minden lelki élet kibontakozásának örök sarkpontja. Az „Ő” növekedése és az „én” kisebbedése határozza meg mindenkinek az erkölcsi fajsúlyát.

Az igazi nagyságnak ez a mértéke egészen sajátos módon vonatkozik Szent Józsefre. Nevelőatyai föladatának Jézus növekedése volt a végcélja. Mire Jézus növekedése eléri a férfikort, akkorára az egyre kisebbedő József teljesen visszalép. Lelkileg egészen megérett.

Midőn arra a föladataira vállalkoztunk, hogy Szent József nagyságát a gyarló emberi fogalmak vásznán megfessük, a kiváló német aszkétikus író, Straeter Pál S. J. kéziratát vettük alapul. A nagy élettapasztalattal, mély lelkiséggel rendelkező lelki vezető írását igyekeztünk – amennyire a magyar kifejezésmód engedte – hűen követni. Csak két esetben alkalmaztunk nagyobb eltérést. A második részben kihagytuk a „Szent József és a német Kolping-család” fejezetet. Ez annyira német vonatkozású, hogy annak magyar fordítása számunkra nem jelentene értéket. Hasonlóképp elhagytuk a végső fejezetet. Ez vitatott kérdést vesz föl alapul. E helyett átépítettük az egészet. A vitatott rész elhagyásával új alap gondolat köré csoportosítottuk a záró fejezet tégláit.

Köszönetet mondunk P. Straeternek, hogy kéziratát rendelkezésünkre engedte, s mindazoknak, akik segítségünkre voltak a magyar kiadás előkészítésében.

Róma, 1939. október 11. A Boldogságos Szűz Mária anyasága ünnepén.

Gallus Tibor S. J.

Bevezetés

Szent József teljesen szemlélődő szent.

Aki meg akarja tanulni, hogyan kell őt igazán tisztelni, annak szintén szemlélődő lélekké kell alakulnia, különben nem találhatnak a lelkek egymásra. A zajos utca embere sosem fogja megérteni Szent Józsefet.

A szemlélődő lelkek finom szemű és finom lelkű emberek. Ahol más egyáltalán nem is sejtené, ott ők megpillantják a rejtett fénysugárt. Meglátásaik oly mélyre hatolnak, hogy mások szótlán merevségben állnak meg előttük s csak egy idő múlva ragadja meg lelküket.

Ezt mindenki tapasztalhatja, aki csak hallgatódzó tisztelettel is közeledik a szemlélődő lelkű Szent Józsefhez. A ő lelkének roppant gazdagsága, cselekedeteinek életmelegsége valóban páratlan a szentek sorában.

Igen, Isten önmagához hű marad. A földi hatalmasságra szemet huny, elejti, s az magára maradva, előbb-utóbb összerogy. Ellenben a parányit választottjai közé veszi föl, hogy azt, ami látszólag nagy s valójában csak szappanbuborék, megszégyenítse azzal, amit az emberek megvetnek.

Így magasztalta föl Szent Józsefet is, midőn Őt a Mindenség Királya és a Mennyország Királynője oldalára rendelte.

I. rész: A nevelőatya

A hallgatag ember Dávid törzséből

„József Dávid törzséből!” Ez méltóságot és szentséget jelentett.

Az Ígéret földjének lakói tisztelettel teljes büszkeséggel tekintettek föl őseikre, azokra a nagy férfiakra, akik Izrael dicsőségének idejéből származtak. Az esti alkonyt a férfiak körülülték a város kapuját. Ebben a baráti körben gyakran esett szó kinek-kinek a családfájáról.

A végén bizonyára megszólalhatott az a férfi is, aki eddig csak hallgatott. Ő is felsorolta őseit. Nevek hosszú sora kezdődött s majd így végezte: „... az Salamon fia volt, Salamon pedig Dávid királytól származott.” A körben ülők szent irigységgel hallgathatták azt a férfit, aki így beszélt. Ő tehát Dávid utódja! Dicső múlt s még dicsőbb jövő fénye övezi! Hisz ha eljő majd Dávidnak ama nagy fia, akire egész Izrael népe vár, ragyogó szemmel állják majd körül Dávid atyafiai!

Józsefet Dávid törzsének méltósága és szentsége övezte. Mekkora jelentőség és dicsőség!

Azonban minden egyéb dologban József az emberek szemében semmit sem számított. Hol van már királyi őseinek gazdagsága! Mégcsak szántóföldje sincs, amely megadta volna mindennapi kenyerét. Csak kézimunkás volt. Napszámos.

Mikor őt ácsnak nevezzük, ezen túl sokat képzelünk. Nálunk a falusi ácsmester mégis jelent valamit. Ezzel szemben a palesztinai falu vagy városka iparosmestere nem tartozott a község tekintélyes embereinek a sorába. A tekintélyes polgárok osztályát azok képezték, akiknek annyi földjük volt, hogy abból meg tudtak élni. Az iparos gyakran a bevándoroltak csoportjához számított s ennél fogva csak a másodosztályú polgárok közé tartozott, őket a helybeliek kézimunkáknak, tehát ügyességet kívánó szolgálatoknak, mint pl. asztalos-, kőművesmunkáknak végzésével foglalkoztatták. Más szóval náluk az ács annyit jelentett, mint napszámos.

Józsefet hallgatag emberré tette ez a társadalmi helyzete. Ereiben csörgedező királyi vér más vonalon emelte őt a nagyok sorába. Az igazi nemesi nagyságot ápolta: az igazságosság és az egyeneslelkűség erényét.

Minthogy a polgári tanácsban szava nem volt, hallgatott: igazán és szerényen. Meglepő, hogy az Evangélium egyetlen szavát sem örökítette meg. Pedig az órála szóló evangéliumi részletek közvetve Máriától, vagyis annak a szájából származnak, aki őt a legjobban ismerte és tisztelte. József teljesen visszavonult, hallgatag jellem volt. Nála azonban ez nem volt merő természetes adottság, hanem erény gyümölcse. Élete folyását is a szerénység és csöndesség partjai szegélyezik.

Hogy nem lakott Betlehemben, ősei lakhelyén, állapotára rányomta a tartózkodás jellegét. Ebben megerősíthette őt későbbi életvándorlása is.

Mindehhez járult még valami, ami a hangoskodást távol tartotta lényétől. Máriával együtt kimondhatatlan titok hordozója lett. Az ilyen emberek mindig elcsendesülnek és magukba mélyülnek.

Ezért hallgat oly föltűnően a Szentírás Józsefről. Jézus gyermekségének leírása őt is említi. Utána, minden búcsúszó nélkül eltűnik.

Szent Márk evangéliumában (Mk 6,3) megsejtjük, hogy amikor az Úr Jézus a názáreti zsinagógában föllépett, József már nem volt az élők sorában. Jézus hallgatói ugyanis csodálkozva kérdezik: „Nemde, ez az ács? Mária fia, Jakab és József és Simon rokona!” Szent Józsefről itt említés nem esik. Földi vándorútjának ekkor már vége volt.

Amily csöndes volt földi élete, éppoly csöndességben hagyta el az élők világát.

Évenként, midőn a március beköszönt, óvatos és szinte félős kis virág dugja fejét a napfényhez, a márciusi ibolya. A természet ölen a napraforgók nagyságáról lemondva, nagy szerényen, a bokrok alján húzza meg magát.

Csodálatos összhangban áll az Egyház ünnepeivel s azok titkaival a természet. Húsvétkor, akárcsak a keresztény ember lelke, új életre kél. Együtt örül pünkösdkor. Virágszirmai szórja Május Királynőjének s a fönséges úrnapi ünnepre. Gyűjti s ősszel behordja az év termését Mindenszentek napjára. S aztán búcsút vesz, hogy az Istengyermek meghitt családi ünnepére, karácsonyra visszavonuljon. Ez a csodálatos összhang Szent Józsefet sem akarta elfelejteni s a neki kijáró hónapos tisztelet oltárához gyermekded félenkséggel nyújtja szerény, illatos virágát, a márciusi ibolyát.

Mária oldalán

A „hallgatag ember Dávid törzséből” Isten értékelése szerint arra volt alkalmas, hogy az Ég nagy titkát a világ szeme elől elrejtse. Ez volt az ő első szerepe. A csönd és ismeretlenség szent burkába rejtse Isten Fiát és az Ő anyját, Máriát.

Ezért jelöl neki helyet a Gondviselés Mária oldalán. Ő lesz a jegyese.

Mária jegyese! – ezt ugyancsak gondosan készítette elő az Úr Isten.

Rendkívül fennkölt érzelmvilággal kellett annak rendelkeznie, aki Máriának Istenbe torkolló utait csak valamiképp is meg akarta sejteni. Az bizonyos, hogy Mária a hétköznapi dolgokban úgy gondolkodott, cselekedett és viselkedett, mint minden egyszerű zsidó lány. Azonban Isten útjaira vonatkozó bölcsesség dolgában valamennyi fölött állt. Ebben csodálatosan oktatta Őt a Szentlélek. Ami eddig a zsidó nép szemében teljesen érthetetlen volt, előtte most, a kegyelem fényében, eszményi cél gyanánt tündökölt. Szentelje magát tökéletes szüzességben Istennek. Ez az áldozata lesz a Magasságbeli előtt a legtestesebb!

A kegyelem fényénél biztos volt a felől, hogy Isten tőle éppen ezt, a szüzies egyedüliség áldozatát kívánja.

Annak, aki ezt a szüzet jegyesül kapta Istentől, világosan kellett látnia és meg kellett értenie a kegyelem vonalvezetésének szálait.

A Gondviselés Szent József szívét a mennyei sugallatok befogadásával szemben csodálatosan érzékenynek alkotta. Világosan látjuk ezt később abban a szótlan engedelmességben, amellyel az angyaltól kapott isteni parancsot fogadja.

Ezzel a lelki fölkészültséggel lesz egy napon Mária jegyese.

Volt alkalma arra, hogy megismerje Máriát kedvességében és galambegyszerűségében. Mária Dávid lánya volt: ezért jegyesi viszonyukat a törvény szerfölött tiszteletreméltó dolognak tartotta. Szülei vagy gyámjai beleegyezésüket már megadták. József számára most már csak az hiányzott, hogy Mária „igen”-szavát kikérje.

Mária válasza egészen váratlan. József kérését ugyan nem tagadja meg; lelkében ő is igazán becsüli Dávid törzséből származó kérőjének férfias becsületességét és erényességét. Azonban fölvilágosítja őt arról, amit a Szentlélek iskolájában tanult meg: hogy az Istennek szentelt szüzességben és érintetlenségben mily csodálatos magasság és mélység rejtőzik. Nyíltan megmondja, hogy világosan megismerte Isten hívását, amely őt erre az életútra vezeti. S mert Mária kész Isten akaratát mindenáron követni, életközösség csak úgy jöhet létre közöttük, ha József is a tökéletes szüzesség útját választja.

Hogyan is felelhetett erre József benseje?

Ez a nap életének legnagyobb napja lett! Először elámul, majd mennyei távlatok nyílnak meg lelkében. Isten előkészítő munkája szívét éveken át formálta; most egyszerre beérik. Mint egy gyönyörű álmkép, áll előtte az Istennek szentelt élet égbenyúló hegycsúcsa. Az

erős, nagy Isten hívja őt most arra föl, hogy ott éljen életközösségben jegyesével, aki magát egészen Istennek szentelte.

És mégis! – mialatt a kegyelemnek ez a fénylő távlata lelkében megnyílik, ugyanakkor keserű fájdalom nyilall bele ifjú izraelita szívébe.

Ő tehát nem lehet képviselve utódaiban a nemsokára megjelenő Messiás oldalán! Most, midőn az ígélet órája kalapácsát fölemelte már, hogy a nemsokára érkező Messiás idejét kongassa, most, mikor Izrael reménye a beteljesülés előtt áll, most szűnjön meg Dávid törzse Józsefen keresztül nemzedékbe sarjadni, akik már nem láthatják meg a Messiás dicsőséges országát! Talán el sem tudjuk képzelni, hogy mit is jelentett ez a lemondás egy igaz izraelita számára.

Vagy nem borult hosszú csönd a hallgatag embernek, Józsefnek lelkére?

Aztán felegyenesedik. Lelke már kora ifjúsága óta megszokta a nélkülözést, keménységet, áldozatot, lemondást. A Gondviselés nem kímélte őt s a fennkölt lelkű gyermekből kemény férfi-tölgyet fejlesztett.

Az Úr most utat mutatott számára a magasban. S erre ő lemond arról, ami a földön a legszebb és legkedvesebb. Teljes tudattal mondja ki „igen”-jét.

Mária lett jegyese.

Ő azonban még nem tudta, hogy az Angyalok Királynőjét vette el.

Keserű megpróbáltatás

Ahol az Istenember megjelenik, keresztje is vele van. Így kellett ennek a legszentebb személyeknél is történnie: Máriánál és Józsefnél.

A zsidó törvény szerint a hajadon „igen” szavával az életközösség adva volt. A népszokás szerint azonban a legtöbbször vártak mégis egy ideig, amikor is a vőlegény ünnepi menetben, zenész mellett jegyesét házába vezette, ahol aztán több napon át ülték a menyegzőt.

Szent József Istennel szemben a legszentebb hálával volt eltelve szívében. Az Úr Máriában a legértékesebb kincset ajándékozta élete számára és általa utat is mutatott az Istennek legtehetszöbb életre. Mily jó és hűséges is Izrael őrzője József iránt, a legkisebb iránt Dávid törzséből!

Majd Máriától üzenet érkezik, hogy neki rokonához, Erzsébethez kell mennie: tudomására jutott ugyanis, hogy rokona, Erzsébet áldott állapotban van, s így bizonyára segítségére lehet majd neki. József szívesen adja beleegyezését: tudta, hogy Mária a karavánoknak valamelyikéhez fog csatlakozni, amelyek időnként Judea földjén átmennek. Azokkal teljes biztonságban fog utazni.

Amikor Mária három hónap múlva hazatér, keserű megpróbáltatás nehezedik József lelkére. Észrevette, hogy Mária várandós. A Szentírás szavai, amelyek súlyos megpróbáltatását sejtetik, ahhoz nagyon is rövidek, hogy József lelki állapotáról magunknak elégséges képet alkossunk. Kapott József hírt Zakariástól Erzsébet lelki megvilágosodásáról? Tudta tehát, hogy szűztiszta jegyese csodálatos módon fog szülni gyermeket? Vagy ismeretlen volt számára az, ami Erzsébettel végbement és akkor az elé a megfoghatatlan tény elé került, hogy jegyese, akinek szüzességén kételkedni nem tudott, anya lett? Mindenesetre e fennkölt lelkű férfiú kedélyvilágára ez úgy hatott, mint mikor az égbolt megrázkódik és minden összedül. Jegyesével bárcsak ne lett volna olyan szerencsés, akkor most fájdalommal sem haladna meg minden mértéket! Az üdvözítő megérkezett s nehéz keresztet hozott nevelőatyjának. A nagy feladatra, amely immár vállát borítja, a kereszt tegye méltóvá!

Amikor József körül minden megingott s őt a legkínosabb tanácsalanságba vetette, akkor bontakozott csak ki igazán az ő benső nagysága. Az evangélium szavai sejtetik: „Mivel igazságos volt.” A gondolatok egész zürzavarában, a kedélyváltozások minden kínjában cselekvésének zsinórmértéke világosan állt előtte és vezette. „Minden történéjék csak úgy,

amint Isten szent törvénye azt kívánja. Semmiféle izgalom, semmi szenvedély ne zavarja meg határozott, férfias cselekvésemet, hogy így Isten útmutatását követhessem. Az Ő igazságossága az én egyetlen csillagom.”

A megfontolások – hogy Isten törvénye szerint mit is kell tennie – egymást követik s lassanként egy végérvényes elhatározás felé torkollnak. „Jegyesemnek megküldöm a váláslevelet, – ezáltal visszaadom teljes szabadságának – de csak titokban, minden megokolás nélkül, hogy mégcsak az árnyéka se érje a zavarnak és gyanúnak.”

Ez volt az egyetlen út, amely nemes lelkének megfelelt. Ha Isten csodálatos közbelépését sejtette, úgy érthető, hogy nem akart Isten és a kiválasztott teremtmény közé ékelődni s az isteni titokba beleavatkozni. Ellenben ha ez ismeretlen volt előtte, úgy megoldhatatlan rejtély előtt áll, számára mint legnemesebb, a csendes, hangtalan lemondás maradt.

Este lett, mire a fájó elhatározás megérett: a végrehajtást majd a holnap hozza meg. Még egy szívből jövő imádság Istenhez, a Legigazságosabbhoz, s aztán mély szomorúságban hajtja fejét álomra. Tehát holnap a nagy lépés!

És íme, álmában körülötte megvilágosodik. Az Úr angyala áll előtte: „József, Dávid fia, ne félj magadhoz venni feleségedet, Máriát, mert ami őbenne fogantatott, a Szentlélektől vagyon. És fiat fog szülni, kit Jézusnak fogsz nevezni, mert ő szabadítja meg népét bűneitől.” (Mt 1,20–21)

József felébred. Az angyalt ugyan nem látja, de lelkét oly csodálatos világosság tölti el, amilyet csak Isten tud a lelkébe önteni. Kétkedésnek és meggondolásnak semmi helye sincs. Szent megindultságban könyvtekerceséhez nyúl, legöngyölyíti Izaiás prófétát egészen addig a helyig, ahol ma a hetedik fejezetet olvassuk. A kora hajnal első sugarainál örömtől reszketve betűzi: „Íme, a szűz méhébe fogan és fiat szül és neve Emmánuélnak, azaz Isten-velünknek hivatik.”

A kemény kísértés tüzen végigment férfi napbarnított arcára bizonyára forró könnycseppek hullottak, azután imához borult. Alázatos örömujjongás tört lelkében az Úr felé. Az Égtől most már nemcsak Máriát kapja másodsor, hanem azt is tudja, hogy neki a nagy isteni művet kell őriznie: a földre szállt Megváltót!

Nemsokára útra kél, s Máriát házába vezeti. Pompa és örömharsogás helyett tisztelettel, miként a Szövetség szent ládáját.

Szent jegyesének most elmondja, mily nehéz órákat is kellett átélnie, és hogyan emelte fel őt Isten angyala új életre. Mária csillogó tekintettel nézte Szent Jegyesét s betekintést enged saját lelke titkába, hol a szűzi lelkek különösen szép kincse volt elrejtve: a gyermeki bizalom a mennyei Atyához, aki az őt keresőknek mindent csak javukra irányít. Szívének arról a nagy kincséről, a csodálatos eseményről, amely benne végbement, hallgatott József előtt mindaddig, mert határozottan meg volt győződve, hogy Isten maga fogja azt másokkal közölni, a szerint, amint az üdvösség rendje kívánja; mint ahogy azt Erzsébetnél is megtette. Máriát nem csalta meg bizalma.

A földön jegyesek még sohasem értették meg egymást olyan bensőségesen, miként a nehéz megpróbáltatás óta József és Mária.

Virágszár, amely a föld Tündérvirágát hordozta

A déli országokban Isten szabad ege alatt tenyészik egy különleges növény, az agavé, amelyet a nép nyelvén áloénak neveznek. Évek hosszú során át hajtja nagy, húsos, tüskés leveleit s gyűjti termékenységének erejét. Midőn nagy sokára az ideje elérkezik, hirtelen növésnek indul egy erős virágszár, s szinte három méter magasba kúszik föl. A szár vége gazdag virágdísszel záródik. Midőn a gyümölcse megérett, a növény összecukódik és elszárad. Földadatát betöltötte.

A népmese ebből egy csodavirágot varázsolt, az ezeréves áloét. Ez a mesevirág ezer évig nő. Aztán egy szép tavaszi reggelen magas szár szökik az ég felé, s íme, az egyik csillagos májusi éjszakán a csodaszép virág, az éj tündérvirága kinyitja szirmait. Gyönyörűségét emberi szem még nem látta, csak a csillagok bámulhatták meg szíromleveleinek tündöklő, fehér zománcát, midőn varázsos illatát Isten hallgatag, ünneplő természetébe lehelte. A virradat a gyümölcsöt meghozza. A szíromlevelek lehullnak, a szár elfonnyad, a növény elszárad, az ezeréves áloe földadata véget ért.

Ez a kedves népmese egyszer mégis valósággá lett. Az ószövetség ez a csodálatos áloe: Isten ültette el az üdvösségtörténet kertjében.

Krisztus előtt kétezer évvel Isten kijelöli Ábrahámot a választott nép törzsatyjául. A palánta, amelynek a századok folyamán nagy nemzetté kellett nőnie, el volt ültetve. Ez a nép példátlan szívóssággal volt beállítva egyetlen célpontra, arra, Akinek jönnie kell. Egész vallási és népi célja, törzsbeosztása, nemzetségtáblája, lelki feszültsége és várákozása, imádsága, költészete és éneke arra az egyre volt hivatva, hogy Őt szolgálja, az Ő útját egyengesse és előkészítse, Őt magát népe szellemi kincsévé tegye.

Évszázadok, nemzedékek egymásután így múltak el. A nagy várákozásnak dinamikus ereje Dávid törzsében lüktetett. Ez a törzs volt hordozója annak, Akire várt mindenki. Minden szem és szív Dávid utódaira irányult, Őbennük nyugszik Isten ígérete és hűsége!

Így múltak el megint évszázadok évszázadok után.

Végül üti Isten órája az ígéret idejét. A hetven évhét elmúlt: ennyit kellett Izraelnek várnia, mint azt Gábiel arkangyal Dániellel tudatta.

Dávid minden utódjáról pontosan vezettek nemzetségtáblát, amelyet minden házasságkötés alkalmával szinte kínosan kutattak. Most mindez végcéljához ért.

A Megváltó eljövételének Istenhez méltó módon kellett történnie. Ezért a Gondviselés bölcsessége még egy másik előkészítést is eszközölt. A mózesi törvények és az összes keleti szokások révén gondoskodott arról, hogy a megígért Messiás valóban Dávid leszármazottja legyen. De ugyanakkor – a nélkül, hogy erről mások is tudnának – természetes apa nélkül, tehát szüztől szülessék.

Melyik volt ez az út, amelyen egymásra talált a két föltétel?

Az egész mózesi törvényben a nemzetséghez való hozzátartozást csak az apai ágon számolták. Az atyai viszonyt azonban nemcsak a természetes leszármazás határozhatta meg, hanem éppen úgy valamely jogi vonatkozás is. Keleten ez még ma is érvényben van. Egy apa fia lenni, jogi vonatkozást jelent: valakinek a jogerős fiúi kötelelességekből eredő tiszteletet és engedelmisséget megadni. Tehát nem jelent szükségszerűen vérrokonság szerinti leszármazást, hanem csak lelki egymáshoz tartozást, melynek alapja lehet más is, mint a vér.

Ha belegondoljuk magunkat ebbe a fölfogásba, amely a zsidók és a keletiek kedélyvilágában oly mélyen bent fekszik, akkor értjük meg igazán, hogy mit is jelent, ha valaki fia Dávidnak!

Dávid fia! Ez az a boldog választott, akinek léte Isten szent határozata szerint s az egész Izrael szemében Dávidon nyugszik: Dávid hatalma és örökdő, atyai keze lebeg fölötte láthatatlanul. Ezek közül egyik a megígért Messiás.

Így most már megértjük, hogy miért vezetik az evangéliumok, – Máté és Lukács – Krisztus kétféle nemzetségtábláját Józsefíg és nem Máriáig, amint pedig mi azt gondolni szeretnők. A szentatyák tanítása alapján és Szent Pál leveleinek egyes helyeiből arra következtethetünk, hogy Mária is Dávid törzséhez tartozott: tehát Krisztus vérrokonság szerint is Dávid fia volt.

Az ószövetségi ígéret és a Megváltó jogi megismerhetősége szempontjából a lényeg azon van, hogy József magát Dávid jog szerinti utódjának jelenti. S mert József Mária törvényes férje volt, József Mária fiához jogilag apai viszonyba került, így tehát Mária gyermeke a mózesi törvény teljes értelmében mondható Dávid fiának!

József mulaszthatatlanul szükséges föladata tehát abban állt, hogy jogilag nőül veszi Máriát és így Jézust Dávid nemzetségfájába iktatja. Ezzel koronázta meg az Ígéret-szövetségét Jahve örök hűsége.

Az ószövetség frigye úgy áll előttünk, mint Isten kétezer éves palántája. A nagy pátriárkák gondozzák, Istentől kapott jogaikkal adják át az egymást váltó nemzedékeknek, míg csak a szavához hű Úr Isten el nem küldi a megígért Megváltót.

S íme! Egyszer csak születik valaki Dávid törzséből, aki jelentőségben messzi fölülmúlja mindegyik elődjét. Benne egyesül Isten minden ígérete és hűsége: mintegy megismétlődik az ószövetség minden értéke benne. Isten csodálatos ültetvényén végre kétezer év múlva szár szökik a magasba. Ez a szár az utolsó pátriárka, József, Dávid törzséből.

Máriával való frigyében vállalja a hitvesi sorsközösséget *azzal az Egyetlennel*, aki egészen nagy, egészen tiszta, egészen szép, aki egészen egyetlen, aki a földnek az éghez méltó virága.

Ez a titokzatos virág valóban az éj Tündérvirága. Köröskörül sötétség az emberek szívében-lelkében. S íme! Az Ő virágpompája folt nélkül pattan föl az égi seregek szeme láttára s lelke természetfölötti báját az ég felé leheli.

S midőn a Szentlélek leszáll szűzi virágekelyhére, hogy égi gyümölcsöt rejtessen méhébe, a nagy beteljesedés megtörtént.

Szent József az a választott, az a legnagyobb a pátriárkák között, aki mint virágszár Dávid törzséből, az éj Tündérvirágát hordozta.

A hatalom és jog teljének csodája

Ez a szó, „jog” a semmiféle erőszakkal el nem némítható büszke szavak közé tartozik. A jog erősebb az acélnál, keményebb a gránitnál.

Miért? Mert a jog az erős és változhatatlan Úr Isten lényegéből és akaratából származik, bár sokszor akarják itt a földi életben elferdíteni vagy megtörni. Azonban a szent, erős Isten a jogesorbítók keze alól majd kiszabadítja azt, s visszaállítja hajlíthatatlan egyenességébe, amelyen megvetői porrá fognak zúzódni. A „jognak jognak kell maradnia!” – ennek igazát maga Isten védi meg.

A jognak egyszer ki kellett állnia legbámulatosabb erőpróbáját. Amikor maga az örök Isten hajolt meg előtte. Igen! Isten Fiával szemben sem némul el a jog. Kevés elmélyülő megfontolás adhat oly magasztos képet a jog fönségéről, mint éppen az Úr Jézus meghajlása a jog előtt.

Isten örök terve szerint az Ő egyszülött Fiának a földi családi élet keretei között kellett leélnie emberi életét. Ez annyit jelentett, hogy a család Istentől kapott joghatóságköre az Úr Jézus ifjúkori élete számára a törvény szerepét játszotta. Ezt a törvényt teljesíteni kellett annak ellenére is, ha azt az emberi értelem és bölcsesség képtelenségnek is tekinti.

Tehát az Istenember egy családhoz tartozott. S ki volt a jog hordozója ebben a családban? Senki más, mint Szent József. Ő a család feje és jogi központja, jogilag tőle függnék a többiek.

Olyan könnyen s ártatlanul hangzik ez, pedig emberi elgondolásaink szerint valami retteneteset tartalmaz.

Ez ugyanis azt mondja: Szent József akarata volt az a zsinórmérték és indíték, amely szerint cselekedniük kellett az egész világmindenség legfönségesebb személyeinek, Máriának és Jézusnak. És ez érvényesült mindenkor és mindenütt. Csak abban az egy esetben nem, amikor a mennyei Atya külön utat nem mutatott. A hosszú évek alatt ez egyszer történt meg, amikor a tizenkét éves Kis Jézus visszamaradt Jeruzsálemben.

Csodálatos is ez az engedelmisség a názáreti Családban! A három személy közül az kapta meg a parancsolói hatalmat, aki szentség és bölcsesség dolgában a többiek alatt áll. Kicsiny,

emberi belátásaival Ő rendeli el, hogy az emberré lett isteni Bölcsességnek mi a teendője a nap folyamán. A Szentírás a názáreti Családfő elsőségét világosan mutatja. Ő kap a család sorsának irányítására utasításokat s nem Mária vagy a Kis Jézus. Ez az utasítás az egyiptomi futásnál így hangzik: „Vedd a gyermeket és anyját, és fuss...” Ugyanígy a visszatérési parancsszó: „Vedd a gyermeket és anyját, és menj Izrael földjére...” Ő kap irányítást arra is, hogy a Család Názáretben telepedjen le. A család egész vezetése József kezében van letéve.

Képzeljük csak el magunknak ezt a különös életet. József tanítja a Kis Jézust az ácsmesterségre. Megmutatja neki, hogy hogyan kell a szerszámot használni, hogyan kell a mérőléccel dolgozni.

Eszünk itt csodálkozva fogja kérdezni: „Nemde! Hisz ismeri az Istengyermek a jövő századok összes technikai találmányait, hát akkor miért nem állít nevelőatyja rendelkezésére villanygépeket a munkához?” Nem. E helyett inkább aláveti magát az izraelita ács kicsiny, szűklátókörének és alázatosan követi az ő utasításait. Igen. Így van ez rendjén jogilag. A jog sehol sem, és sohasem szűnhet meg!

*

Isten jogrendje Józsefet ezzel hallatlan magasságba emelte. Állása a hatalom teljességét rejti magában, amelyet csak mély átgondolás után lehet igazán fölfogni.

Minden uralkodó, akinek tekintélye Istentől származik, alattvalóinak nagysága és értéke szerint ítéli meg hatalmát.

Milyen alattvalóknak parancsolt Szent József?

Augusztus előtt meghajolt az akkor ismert egész földi hatalom. Nagy dolog volt ez mindenesetre, de lehet még ennél is nagyobbat képzelni. Ha a jó Isten oly hatalmat adna a kerubok legnagyobbikának, hogy a csillagok seregeinek, az emberek milliárdjainak, az angyalok megszámlálhatatlan légióinak parancsolhasson, ezt bizonyára mérhetetlen hatalomnak mondanók. De van még nagyobb dolog is ennél!

Jézus Krisztus, az Istenember, a teremtett világgal szemben a dicsőségnek, szépségnek, tökéletességnek, erőnek új tárháza, mert léte Isten második személyének birtoka: tehát végtelen. Vele áll szoros kapcsolatban anyja, Mária. Ezért Jézust és Máriát új második teremtésnek is mondhatjuk. Ez az új teremtés értékileg hasonlíthatatlanul az első fölött áll.

Ez az a birodalom, amelynek Szent József parancsol: a remek újjáteremtés világa, amely dicsőségben mindent túlszárnyal.

Krisztus királyi akaratának ereje hasonló a földre törő szélvészhez, amely azt sarkaiból akarja kiemelni és megsemmisíteni. S ezt a krisztusi akaratot József vezéreli, az szelíd szófogadással hajlik meg előtte.

A szegény názáreti Ács úgy áll előttünk, mint a hatalom és a jog teljének legnagyobb csodája.

Vessünk még egy pillantást hatalmi kibontakozásának képére. Tudja, hogy szabad parancsolnia és Isten rendelése szerint parancsolnia kell. Az Isten-akarta jogrend ifjúságától kezdve annyira átment vérébe, hogy kivételes jogi helyzete miatt nem jön zavarba, páratlanul álló hatalom – és jog – telje nem szédíti meg. Ellenkezőleg! Mindent higgadtan és keresetlen határozottsággal cselekszik. Gyöngéd és nyugodt szavára – „Jézus, tedd ezt... tedd azt...” végtelen feszültségek váltódtak ki a jogviszonylat mezőjén. S mindez titokban maradt teljesen. Így irányította az emberré lett Isten akaratát a csip-csup hétköznapi célokra, azt az akaratot, amely világokat alkot és kormányoz.

Azok az igazi, nagy emberek, akik az örökkévalóságra szóló föladatokat meglátják, isteni megbízatásból tudatosan veszik kezükbe és nem remegnek, hanem cselekszenek.

Az engedelmes ember

Fenséges dolog az, mikor valaki Istentől eredő uralkodói hatalmat gyakorol. Isten a maga fenségjogából nemcsak az arra méltóknak, hanem a lelki nyomorékoknak is részt enged. Így állt pl. maga az Úr Jézus ilyen lelki nyomorékkal, a hatalom ilyen méltatlan viselőjével, a babonás, ingatag, gyáva Pontius Pilátussal szemben s neki ezeket mondotta: „Semmi hatalmad sem lenne fölöttem, hacsak onnan fölülről nem adatott volna neked.” Ezekkel a szavakkal utasította őt rendre, midőn az hiú módon azzal pöffeszkedett előtte, hogy „Nekem hatalmam van a megfeszítettédsre.”

Hatalmas és hatalmas között a különbség abban van, hogy míg az egyik felfuvalkodik, kérkedik, mintha legalább is maga adta volna önmagának a hatalmat, addig a másik, a nemes lelkű, az előkelő alázattal tekint föl arra, akitől hűbérbe kapta kormányzói hatalmát. Minden igyekezetével azon van, hogy hűbérura legkisebb parancsának is hűséges következetességgel tegyen eleget.

József, Dávid sarjadéka egészen előkelő ember volt.

Jóllehet, hatalmat kap arra, hogy az emberré lett Teremtőnek parancsolhasson, egyetlen becsvágya mégis arra irányul, hogy Teremtője akaratának a legkisebb dologban is engedelmeskedjék. Ő Isten engedelmes szolgáinak a legengedelmesebbje!

Abban a képben, amelyet a Szentírás róla megrajzolt, azonnal szemünkbe ötlük Isten akaratával szemben való engedelmes készsége.

Kínos pontossággal igyekszik eleget tenni Mózes törvényének, midőn azon töpreng, hogy elbocsássa-e Máriát. Mikor azonban az angyal révén Isten akarata tudomására jut, azonnal, egész lélekkel engedelmeskedik.

Állama hatóságának parancsát követi és – másképp el sem tudjuk képzelni, zúgolódás nélkül megindul Betlehem felé.

Mily sajátos módon adja elő a Szentírás József engedelmisségét, midőn Egyiptomba menekül, és onnan visszatér. Az események leírásának ez a sajátos módja bizonyára nem véletlen. Hisz a leírás szavai életének attól a megfigyelőjétől származnak, akiről az Evangéliumban kétszer is olvassuk, hogy mindent pontosan megőrzött és átélmélkedett szívében. Az evangélista tudósítója Mária volt, aki személyes benyomásai alapján jellemezte az események megörökítésében jegyesét, Józsefet.

„Az Úr anyyala megjelenék álmában Józsefnek, mondván: „Kelj föl, vedd a gyermeket és anyját, és fuss Egyiptomba és maradj ott, amíg majd mondom neked; mert Heródes keresni fogja a gyermeket, hogy elveszítse. Ki fölkelvén, vevé a gyermeket és annak anyját éjjel, és távozáék Egyiptomba.”

„Mikor pedig Heródes meghalt, íme, az Úr anyyala megjelenék Józsefnek álmában Egyiptomban, mondván: Kelj föl, vedd a gyermeket és anyját, és menj Izrael földjére... Ki fölkelvén, vevé a gyermeket és annak anyját, és Izrael földére méne.”

Szóról-szóra, lépésről-lépésre, úgy amint azt maga személyesen látta és átélte, számolt be Mária József engedelmisségéről.

Az engedelmisségnek van egy silány, mondjuk így, kényelmes formája, amikor is azt hisszük, hogy minden egyéni gondolatunkat kikapcsolhatjuk. Ez a gépies, értelem-, gondolat nélküli engedelmisség.

Mily messze is volt Szent József ettől a szellemi elkorcsosodástól! Kötelességét mindenkor, mindenütt átgondolta, lemérte. Töpreng, midőn a kínos kétely rászakad. Egyiptomból visszatérőben latolgatja, vajon merészelt-e azt, hogy Betlehembben telepedik le. Hosszú éven át élte ácsmesteri, okos, megfontolt életét. De egy dologgal szemben mégis vakon engedelmeskedett! Nem nézte, hogy Isten parancsa az ő egyéni természetes kívánságainak megfelel-e vagy sem. A megszámlálhatatlan sok kibúvó előtt, melyet kishitűségünk és önszeretetünk azonnal felfedez, mihelyt Isten rendelése nincs ínyünkre,

szemét mindig lehunyta. Ellenben éles szemmel kutatta, hogyan is tudná a legjobban és a legbiztosabban Isten akaratát megvalósítani.

Ez az engedelmesség, amely a parányi emberakaratot az Úr Isten erős, hatalmas akaratával egygyé olvasztja, s azután bámulatra méltó dolgokat cselekszik!

Alkotó férfi

A férfi alkotó munkára született.

Isten azt akarta, hogy az ő végtelen tökéletességének egy sajátos sugara tükröződjék a férfierőben. Ez a sajátos sugár a kifelé érvényesülő hatalom, a képesség teljéből fakadó tetterő, az alkotás. Ezért van a férfinak határozott irányvonala: ő aktív, azaz tevékeny, létrehozó, alkotó.

Szent József dolgozott arca verejtékével. Ahhoz a néposztályhoz tartozott, amelyet hangsúlyozottan „munkásnép”-nek nevezünk. Fejsze, fűrész és kalapács volt a szerszáma. Esténként föl tudta mutatni, mi volt a napi teljesítménye, s az tökéletes volt, ha mindjárt csak kerti léckerítés is volt; az szilárdan állt és jól tartott. Polgártársai csak elismerésükkel adóznak, mikor őt egyszerűen Józsefnek, az ácsmesternek nevezik.

A „mester” nem jelent kuruckodást és hangoskodást, nem jelent szemfényvesztést és szószátyárkodást. Mester annyit jelent, mint alkotó!

Szent József mint igazi férfi áll előttünk, mert alkotó!

Igen, valóságos iskolapélda a nagy férfiak sorában, akiket Isten az üdvösségtörténet fordulópontjaira mindig küld. Ábrahám megjelenik a pátriárkális korszak hajnalán; Dávidot küldi a népek családjai közül, mint a messiási nemzetség jelöltjét. Ezek férfiak voltak a szó igaz értelmében. Vajon nem kellett-e annak is, aki a pátriárkák sorában az utolsó, aki Isten művének hatalmas gyümölcsét hordozta, a szó legteljesebb értelmében férfinak lennie? Isten nem szokta elhibázni választásait!

Szent József foglalkozása teljesítményein kívül még nagyobb művet is alkotott. Ő volt a feje a családnak. Ez a népépítő erejű férfimű! Az erőteljes názáreti ácsnak minden igyekezete családjára irányult. Annak szólt szüntelen gondoskodása, minden verejtékcseppje, a bágyadság, amellyel esténként hazatért, s amely szervezetét lassacskán felőrölte.

A kegyelmi behatás is ilyen irányban sarkallta: egyenesen álmában lép eléje több ízben Isten angyala s családjára utasításokat ad. „Kelj föl, és vedd a gyermeket és anyját...” Családjával törődni: ebben látta József élete nagy Isten-szolgálatát. Övéinek java – mint isteni megbízatás, ágaskodik minden családapa élete fölé.

Ezzel el is érkeztünk Szent József alkotó munkájának csúcsteljesítményéhez. Olyan műre kapott megbízatást, olyan föladatot vett magára, amelynél nagyobb egy férfi vállát sem borítja.

*

A szentek Isten művének legkiválóbb alkotásai. De akkor a szentek egyéni tettei az emberi alkotások legjava. Ugyanis tetteikkel hasonlítanak Istenhez, különben nem volnának *szentek*, hanem *evilágiak*! Mivel Isten nagy tetteit csak nagyon nehezen fogjuk föl és értjük meg, azért tévedünk oly könnyen az igazi férfierő megítélésében.

A szentek életében „Isten ügye” az a cél, amelyre működésük irányul. A legfeltűnőbb módon látjuk ezt a nagy rendalapítóknál. A nyugati szerzetesség atyja, nurzai Szent Bernát életcélul az „Opus Dei”-t, „Isten művé”-t tűzte ki, és pedig amint az a liturgiában, a fönséges „imádkozó Egyház”-ban kaphat szerepet. Az apostolok alapítói közt elsősorban Loyolai Szent Ignác alakja tűnik szemünkbe. Az ő számára is egy mű volt az, aminek

megvalósítására a végsőig feszítette erejét: Regnum Christi! Krisztus királysága! Benedek és Ignác! A férfierő két remek eszménye, persze más és más veretben.

A mondottak világánál méltathatjuk csak igazán Szent József alkotó férfierejét. Józsefre, a szent férfiak legnagyobbikára, Isten legnagyobb műve volt bízva, amelyből az üdvösség minden más műve merített: a megváltás.

A megváltás Isten művének a csúcspontja: olyan nagy, hogy csak egyetlen valaki, az Istenember, Jézus Krisztus volt képes megvalósítani. József előkészítően működött közre ebben a nagy munkában. Az angyal világosan adta ezt tudtára: Mária fia fogja megváltani népét a bűnöktől.

József vállalja a ráeső munkát. De csak részletekben kapja a megbízást. Lépésről-lépésre elvégzi. Ha elkészül egy részlettel, feltáru előtte a következő cél: elszántan lát neki új föladatának. Ebben tündököl Szent József alkotó férfiereje. Nem hübelebalázs módjára, ifjú romantika szeleburdiságával, lázas, harcias tempóval dolgozik, hanem meggondoltan, kitartással, nyugodtan. Lassacskán aztán kibontakozik Isten terve, mint munkájának gyümölcse.

Talán kisebb dolog ez, mint a tüzes, hetvenkedő erőszak? Távoloról sem! Sőt! Ez az igazi férfierő! Az erőszakban van valami bika-egyoldalúság. Nem lát mást, csak saját önmagát. Saját célja önbüvöletbe ejti. Nem dolgozik benne a szellemi ember ereje, hanem helyet kap a természet vak ösztönössége. Innen van az, hogy az erőszakos természetek, bármily magas célokért is küzdenek, oly sokszor többet ártanak, mint használnak.

A kitartóan dolgozó férfi azonban szellemi erőforrásokból meríti munkaerejét. Mindent józanul és világosan megfontol: erre férfitermészetének gondolkodásmódja teszi különös módon alkalmassá. Ezért tekintettel van a körülményekre, nehézségekre: van szeme közelebbi és távolabbi célokra: más irányú kötelességeit, melyek el nem hanyagolhatók, nem mulasztja el. Mindez akadályozhatja ugyan alkotása gyorsírásmódját, de az igazi férfierő éppen abban áll, hogy vasakarata az ilyen valóságos akadályok ellenére sem hajlik meg egy pillanatra sem, a feszítő szellemi erő nem tágit, úgyhogy lépésről-lépésre hódítja meg előtte fekvő föladata körét. Ez a férfierő épít! Épít, mély alapokon nyugvó, szilárd alkotást!

Szent József alakja így áll előttünk.

Tudatában van annak, hogy mérhetetlen művön dolgozik. Fölmérni még nem tudta, de nekilátott és hűséges kitartását egészen belevitte a munkába.

Ez a mű a megváltás áldozatának megvalósítása volt. Jézus mint pap s egyszersmind mint áldozati bárány, mutatta be áldozatát a kereszten. Az áldozati aranykehely – testi és lelki együttműködése révén – Mária. Szent József mintegy diakonusi szerepet töltött be, midőn családfői föladatában ezt az áldozatot a bemutatási időpont felé oly sokáig hordozta. Ez volt életében az igazi férfi-alkotás.

A nevelőatya gondjai és öröme

A Gondviselés Szent Józsefet Jézus nevelőatyjául rendelte. Krisztusnak, az Istenembernek nevelésével járó felelőségek nehezedtek vállára.

Felelőség! Nagy szó a családapa számára. Lelkét teherrel rakja meg, de ugyanakkor bátorságot is kölcsönöz.

Így volt ez Szent Józsefnél is. Mély alázattal hallja az angyaltól a fölfoghatatlan nagy dolgot. Isten őt választja gondviselő és nevelőatyául. Ez megacélozza egész belső erejét. Lelke a Szentlélekkel telik el. Valami, eddig még sosem sejtett elszántság kél szívében: készen áll bármire, elvisel bármit is; amit rábízhatnak, meg fogja védeni!

Józsefben megszólalt az atyai természet. Mindent körültekintően fontol meg és nyugodtan latolgat: minden veszedelemmel és szenvedéssel szemben, amely netalán övét fenyegethetné, csodálatosan érzékeny. A reábízottaké most minden gondja és aggálya. Saját

énjét s annak jólétét kikapcsolja teljesen. Ha ezek a gondok talán komollyá és hallgataggá is tették őt, de nem kevésbé meleggé és részvétteljessé. Gyöngéd tekintete sokszor többet mond Máriának és Jézusnak, mint talán az, amit ajkaival ki tudott volna fejezni. Hogy mit élhetett át az Egyiptomba való menekülés idején, arról tanúskodik az a felelősségteljes, öntudatos átadás, amellyel nevelőatyai kötelességeit végezte. A Kis Jézus gyöngé életéért való felelősség egész súlyát lelkén érezte.

Egy másik alkalommal még nyomasztóbban nehezettek az atyai gondok vállára: midőn a tizenkét éves Jézus elveszett. Vajon nem emésztette-e őt akkor csendes szótlanágában a titkos félelem, amely bensejében lappangott s talán ilyen vagy hasonló szemrehányásokkal gyötörte: „a te méltatlanságod felelős azért, hogy a gyermek bennünket elhagyott...”? Igen! Ő oly gyarló embernek érezte magát a Malasztalteljes oldalán, mint akinek az Istenhez való hűségét napról-napra kell megharcolnia. Ezért valahányszor Isten keze sújtja, a hibát önmagában keresi.

Majd hosszú évek során át viseli a családfői föladat mindennapi gondjait. Ezeket szívesen és bátran viselte, hiszen minden nap szeme előtt állt páratlanul kedves családja, amelynek szolgálatát vette magára.

A Szentcsalád volt József atyai szívének éltető ereje. Imádságos elmélyüléseiben egyre jobban ismerte meg a nagy titok kimeríthetetlen mélységét és szépségét, amelynek nevelőatyai föladata révén közvetlen szemlélője lett.

Atyai boldogsága vándorlások aggodalmaival kezdődött, de azután a boldog „názáreti otthon” következett. Otthon, a lélek és a test számára. Otthon, amelyben hódolhat üdvözítőjének, aki után igazi izraelita szíve annyit sóvárgott. Ez az otthon egy kereső emberi szív otthona, aki most szerető odaadással szolgálja Istenét. Nagylelkű, de egyben gyöngéd férfi lelkének otthona, melyben szent tisztelettel veszi körül szűzi Jegyesét.

Számára szent, ünnepi óra-számba ment, valahányszor a munkában töltött nap fáradtsága és verejtékezése után, alkonyatkor hazatért. Ez olyasmi lehetett, mint mikor a jámbor hívő éjfél misére igyekszik. Próbáljuk csak magunknak elképzelni úgy, amint az lehetett. Talán éppen az egyik szomszéd falucskából hazafelé tart. Hóna alatt szerszámok. A vöröslő alkonyati fényben fáradtan méri lépteit. A rögös ösvényút dombhátán visz el Názáret felé. József fölérkezik a dombcsúcsra. Pillanatig megáll s letekint a völgyben fekvő városra. Az alkonyatfény rózsaszínben fürdeti. Mily csendes pillanat! Napbarnította arcáról a verejtéket letörli. Sápadt arca fölvidul. Csillogó szeme az első házacskát keresi. A kis házikót sziklafal támasztja. A házkörül néhány fügefafa árnyat vet az ajtó melletti lócára. Ez az ő otthona! És valóban! Már vártak is otthon óréa. Fiatal édesanya siet ki az ajtón elibe, gyermeket vezet a kezében.

Mialatt a Kis Gyermek kiveszi kezéből a szerszámot és lerakja a helyére, Mária gondosan megmossa József útporos lábait, amint az Keleten mindig az első teendő, midőn valaki útról érkezik. Jó Szent József! Mekkora boldogság is lehetett ez számodra mindennap, amikor Jézus és Mária oly szívesen és kedvesen törődtek teveled, miután te egész nap érettük izzadtál!

A hűséges nevelőatyának még egyéb boldog órában is volt része. A Kis Jézus növekszik. Meg kell tehát tanítani a munkára. Mily jól eshetett is József atyai szívének, midőn a Kis Jézus okos szemei a nevelőatyá mesterségét figyelték, hogy utána ő is megpróbálhassa az ácsmunkát. Vagy midőn az ácsmesterség „miért” és „hogyan”-jai felől okosan kérdezősködött! Kéz a kézben dolgozott együtt nevelőatyá és tanítvány: szívesen és szaporán, külső egyszerűséggel, de annál nagyobb belső értékkel.

Pihenés közben egészen sajátos eszmecsere kezdődött. Az örök bölcsesség leereszkedett az egyszerű izraelita gondolatvilágához és kifejezőmódjához. Bár atya és fiú beszélgettek egymással, de ugyanakkor Isten szava szólt egy egyszerű ember nagyon nemes szívéhez.

Midőn Szent József ereje kezd már gyöngülni, újabb öröm vár atyai szívére. Jézus – mint ami magától értetődő – a munka súlyát erőteljes ügyességgel egyre jobban és jobban veszi le József válláról. Szent József előtt pedig világosan áll: „atyai kötelességeimet nem hibáztam el!” S az esti nyugalom hálásan borul József lelkére.

Midőn a lélek megéri

Minden élet végcélja, hogy megérjen. A friss, zöld vetésben titkos erő működik. Építi a sejtek fejlődését s a gabonaszár életerejét lassan kalászba szökkenti. A napsugár és az eső szíves munkatársai, míg végül is aranykalászkok nem hirdetik az érés idejét.

Az Úr öröme a vallásos ember is egyre érettebb lesz. Ennek az érésnek hajtóereje a Szentlélek. Az isteni Gondviselés a munkatárs. Eszköze a tapasztalat és a szenvedés. Az egyik mint kiadós eső, a másik mint meleg, nyári napsütés löki előre az éréshez az ember bensejét.

Mi ennek a lelki érésnek a gyümölcse?

Az érésnek indult lélek leszáll minden jelenség okának a mélyére. Átlátja az összefüggéseket, követni tudja, egészen a kiindulópontig, Istenig. Istennek az emberek iránt való nagy szeretetéig. Ugyanakkor átrendeződik érzelmvilága is ehhez az új megismerési távlatához. A nyugtalan ide-oda való ingadozás, ami egyébként az érzelmvilág sajátja, eltűnik. A belső élet szilárd egyensúlyba jut, arányosság tölti be. Az emberi természet nemes vonásai előtérbe kerülnek. Jóakarát és jóságos derű uralkodik az egész lelki törtetésen. Ilyen a lelkileg érett ember!

Szent József lelki érése olyan volt, mintha mennyei nyár szállott volna a földünkre. Titokban és láthatatlanul ment végbe lelki érése. Hűséges szemén azonban egyre erősebben ragyogott keresztül. Ez csengett ki a hangjából, ezt sugározta barázdás homloka. Mily boldog öröm és csodálat tölthette is el szeplőtelen Jegyesét!

A hallgatag Szent József csodálatos tapasztalatokra tett szert rejtett élete folyamán. Amióta a Megtestesülés titkát ismerte, szinte napról-napra új és új oldalról pillanthatott bele Isten csodálatos gondolataiba. Ezekkel a naponkénti beletekintésekkel tanulta meg az életnek azokat az igazi értékeit követni, amelyek az Úr Isten előtt egyedül fontosak. Már azelőtt is igazi, vallásos izraelita volt s a feddhetetlenségét és az Úr szolgálatában való hűséget minden földi értéknél többre becsülte. Most azonban, évek hosszú során, a nyolc boldogság megvalósulását élte át. Boldogok a lelki szegények, boldogok a szelídek, boldogok, akik üldözést szenvednek. Gondolatvilága ebben az irányban cserélődött át. Az isteni Gyermekek életfejlődésének körülményei a nagy lelki átalakulás iskoláját jelentették számára.

*

A szenvedés előreviszi az embert a lelki érésben. Szinte hajt, űz, egyre közelebb és közelebb az enyhülés egyetlen forrásához, Istenhez. Minél jobban kapaszkodik, simul a szenvedő ember a remény és a keresztény megadás erénye által Istenhez, annál jobban hatol lelkébe a Magasságbelinek ereje és jósága.

Mennyire megérlelhette Szent Józsefet a szenvedés! Már a betlehemi koldusszegénység órája Isten végzéseire – amit alázattal el kell fogadnunk! – vitte őt közelebb. Erre következtek a menekülés rémületes napjai. Mily hálás bizalommal tekinthetett is föl a csillagos égboltra, midőn már túl voltak a veszélyen s az idegen országban legalább a gyermek életét láthatta biztonságban. Nem hiába ígérte az Úr a Zsoltáros szájával: „Angyalainak parancsolt felőled, hogy őrizzenek minden utadon!”

Midőn az elveszett Kis Jézust három napig keresték, bánatos atyai szíven határtalan megadás uralkodott. Mária oldalán töltött évei alatt részvéttel teljes lelke mind mélyebben

fogta föl az ősz Simeon jövendöléseit, a megpróbáltatás óráját, amelyben szeplőtelen Jegyesének még része lesz. Amennyire csak tehetette, igyekezett neki a nehéz jövőt megkönnyíteni. Képzeljük csak bele magunkat aggodalmába. Saját fülével hallotta, hogy a jövendölés szerint mekkora szenvedés fenyegeti Jézust és Máriát. Jézus lesz az ellentmondás záloga. Mária szívét pedig tör fogja átjárni. Őrá azonban a jövendölés nem beszél. Férfi mivolta bizonytalansággal lovagiasságra sarkallta. Mily örömmel is vette volna le róluk a szenvedést! De Isten rendelése előtt mindenben meghajol. Ez teszi őt csöndessé, tölti el csodálatos lelki erővel s nyitja meg szemét mindjobban, hogy Isten atyai szeretetét a szenvedésben is meglássa. Igen, az ember érzelmevilága úgy van alkotva, hogy a lelki feszültség hatása alatt teljes rugékonyságát csak lassan éri el. Így lett Szent József lelke is a megpróbáltatások tüzeiben egyre beleforrtabb s belerejtettebb Istenbe.

Minél inkább haladtak előre József évei, annál nyugodtabbak és barátságosabbak lettek alázatos arca redői. Ez visszfénye volt annak az érzésnek, amit emberi szavakkal kifejezni nem lehet. A kegyelem ért lelkében.

A megszentelő kegyelem állapotában minden jószándékkal végzett cselekedetünk növeli Isten jelenlétét és működését lelkünkben. Itt nincs megállás. Isten egyre magasabbra és magasabbra ragadja lelkünket. Mi ebből persze, semmit sem észlelünk, mert a kegyelem természetfölötti mivolta túlesik tapasztalatkörünk természetes határán. Ez azonban nem gátolja lelkünk természetfölötti kibontakozását az igazi szépség és igazi érték vonalán, amelyen Isten ítélete az egyedül helyes és mérvadó. Lelkünk fölfelé szökését egyedül a bűn akadályozhatja meg, vagy teljesen le is törheti. Ha ezt sikerül kizárnunk, a Szentlélek veszi kezébe az ütemet s lelkünket a tökéletesség felé lendíti. Ez az igazi vetés, amely föltartóztathatatlanul növekszik. Érdemeink mértéke s az ebből eredő mennyei örömünk lesz ennek az érésnek csúcspontja.

Szent József lelkében gyönyörű pompával duzzadt a lelki teljesség. Isten kegyelme őt minden személyes büntől megóvta. Jézus és Mária állandó jelenléte minden cselekedetét a legtisztább szándék magaslatára emelte. Éveken át közvetlen Istenközelségben növekedhetett s ez oly kegyelmi érést hozott számára, amelyen az angyalok is ámultak. Ő persze szíve egyszerűségében nem tudta, hogy mennyire túlnötte minden földi szentség mértékét, lelkét mennyire a mennyei Atya méltó képmására alakította ki a kegyelem.

Ha lelki szemmel nézhettük volna Szent Józsefet belső megérésének utolsó szakaszán, fennkölt, szent tisztelet vett volna erőt rajtunk. Benne a mennyei nemesség emberét már itt a földön, a szegényes ruhában Isten országának hercegét láttuk volna meg!

Az önzetlen családfő

A megváltás nagy titka köré csoportosuló szentek közül senki sincs annyira az önzetlenség és a rejtettség fátylába burkolva, mint a nagy Szent József. Mária alakja a vakító hittitok sugárözönében tűnik fel, Keresztelő Szent János egész Izrael előtt mint Isten harsonása áll, az apostolok csodajelekkel és szavuk erejével lépnek az egész világ elé. Jézus nevelőatyja mindenütt háttérben marad.

Ez az ő külső rejtettsége és önzetlensége.

A vezérlő isteni kegyelem a belső hősiesség önzetlenség felé is emeli. A szentek égboltján neki nyilván a végső önlemondásig menő átadás égitestévé kellett válnia.

Az első nagy kincs, amit Isten rábízott, Mária. Mily bensőséggel fogadhatta József gazdag kedélyvilága ezt a nagy kegyelmet. S ugyanekkor éppen itt hívja őt Isten először a teljes önzetlenségre. Láttuk, hogyan kellett magát a hősiesség lemondásig átküzdenie és midőn az angyali üzenet Máriát másodszor is neki ajándékozta, Mária fönttartás nélkül az övé lett.

Mária az Égtől nagy életfeladatként az Istengyermeket nyerte el, néki szólt ezentúl minden gondolata és érzelme. Ez a gyermek volt az egyetlen, akiért szíve doboghatott szüntelen.

És József, a jegyese? Igen, őt is szent tisztelettel szerette, de csakis gyermeke miatt. Mert a gondviselő mennyei Atya akarata szerint József arra volt hivatva, hogy Jézus hordozásában, gondozásában és nevelésében neki segítsen.

A végtelenbe nyúló istenanyai hivatás ragyogásában jegyesi viszonyuk szinte – a földi házasságban soha elő nem forduló módon – halványodott el.

József a Megtestesülés nagy titkának volt szolgálója és így Máriával szemben lélekben visszaszorult szolgáló szerepre.

Nem kellett-e így Szent Józsefnek egészen önzetlenné válnia?

Még egy csodálatos fordulat is járult ehhez Mária életében, amelyről a Szentatyák nekünk oly gyakran beszélnek: Máriát Isten örök Igéje saját lelki jegyeséül választotta ki, hogy a földi életben jegyesi, osztatlan odaadással segítségére legyen életművében, az emberiség megváltásában. Így Mária minden gondolata és érzelme a mindent fölülmúló kegyelmi ráhatás alatt anyai-jegyesi szeretetben úgy oda volt fűzve Szent Fiához, hogy semmiféle földi személy közjük nem léphetett. Máriának és Jézusnak ez a csodálatos eggyé olvadása nem töltötte-e el szent csodálattal Józsefet? A tisztelet határánál tovább ez őt nem engedte. Beljebb már nem léphetett. Fájó szomorúságot jelentett ez lelkének? Ó nem! Ehhez az ő nagy lelke túlságosan Istenbe volt merülve. A helyett inkább önzetlenné lett, az önzetlenség utolsó porcikájáig, az önmagát kereső lelki megmozdulások végső feladásáig.

*

Márián kívül még egy nagyobb és szentebb kincset bízott Isten Józsefre. Ez megint csak József önzetlenségét tételezte föl.

A nagy Messiásország elérkezett. A népek Várvavártja megjelent. „Atyjának, Dávidnak trónját fogja Isten neki adni”, szolt az angyali hirdetés. Melyik izraelita szíve ne vert volna viharosan ebben a szent örömben! Szent József is így érezhetett. Ő nem akar előtérbe kerülni, az Isten ígérete ragyogjon csak föl! A Hatalmas nyilatkoztassa csak ki magát teljes nagyvultában és igazságosságában! Ó, hogy epedezik lelke a nap után, amidőn a messiási dicsőség aranyos hajnalpírja felhasad!

Ezt a boldogságot egészen közel látta már. A világ üdvösségét majd a karján tarthatja! Gyermekem! – talán így dobbant szíve – gyermekem, hogy fogok én ujjongani örömben, midőn te a világot hódítod!

Közben pedig a messiási Gyermekkel menekülnie kell s vezetnie a názáreti rejtett életét. Szívesen, ó szívesen Uram, Istenem, csak közelegjen egyszer el a Te dicsőségednek korszaka!

Légy nyugodt és türelmes, jó Szent József, el fog jönni ez a nap, de te már nem fogod meglátni!

Miképp is imádkozhatta be magát viharosan örvendő kedélye egyre mélyebb önzetlenségbe, minél inkább növekedett szerény otthonában a Messiás, a nélkül, hogy csak valami tanújelét is adta volna óriási földadatának s az azt megvalósító erőknél. József lelke lassan nagy változásokon megy át. Földies messiásországi dicsőséget nemes gondolkozása sosem várt, de most már a lelki messiásország szépségeiről is lemond a maga részéről. Érzi, hogy el fog költözni, mielőtt a nagy mű megindul. A Szentlélek Úr Isten, aki lelkét vezeti, hajtja őt erre az önzetlen lemondásra, amely nevelőatyai tevékenységének koronája gyanánt vár őreá. Igen, minden apának vissza kell lépnie, hogy fia számára az élet útját megnyissa. Józsefnek ezt a legmagasabb fokban, lelkileg kellett tennie.

Midőn a hűséges nevelőatyja szemét lehunyja, nemsokára rá Jézus kilép a visszavonultságból s megkezdí szavaival, csodatetteivel ragyogó pályáját.

Ha emberi szemmel nézünk erre a sorsfordulatra, a szentek végzetét tragikusnak kellene mondanunk.

Ha azonban Isten szemével nézünk le Szent József életútjára, a diadalmas lelkiesség hősies emelkedését kell benne meglátnunk!

Boldog hazaköltözés

Szent József életére is ősz borult. Erőteljes testtartása meghajlik, már csak fáradtságosan lépeget.

Lénye mégis, mint előbb, úgy most is a kiegyensúlyozott jószág marad. Igen, szinte azt lehetne mondani, hogy barátságos tekintete barázdált arcában még tisztábban ragyog, mint valaha.

Mária eddig is mindig a legnagyobb szeretetet és kedvességet tanúsította iránta, most ez a szorgoskodás még figyelmesebb és bensőbb lesz.

Jézus átveszi az ács munkában a vezetést, József már csak a könnyebb dolgoknál segíthet.

Egy napon komoly betegség kopogtat nála. Állandó ápolást igényel. Mily hálás is minden szolgálatért, amit Mária vele szemben teljesít, és hogy örvend előre mindennap az estének, amikor Jézus a munkából hazatér és vigasztalóan a betegágyhoz ül. A csönd, a meghittség órái, melyekben Jézus szavai szárnyán József lelke fáradtság nélkül ível Istenhez.

Majd elérkezik a halál órája. Az Istent szerető embereknél ez akkor jön, amikor a mennyei Atya látja; minden készen áll, színültig telt a kegyelem mértéke, az érdemek kincsalma határt ért.

A halál nem is sejtett jelentőséget zár magába, és a szenteknél mérhetetlen értékű. A halál a Szent csúcsteljesítménye. Ezt mindnyájan érezzük, ezért érdekelnék minket úgy a szentek utolsó órái. A haldokló minden szavát gondosan följegyezzük. A szentek életében az utolsó óra nagy értéke abban áll, hogy ekkor áldozza fönttartás nélkül egész énjét Istennek. A kegyelem elvezeti a válaszfal széléig és a Szent habozás nélkül lép át az ismeretlen világba, mert Istenbe vetett reménye őt azzal biztatja, hogy ott az Atya ölelő karjai várnak rá.

Minden keresztény halála tartalmaz valamit az ilyen fönséges hazatérésből.

Még egy csodálatos szépség ragyog föl a keresztény halálban: a halál az utolsó krisztuskövetés, az utolsó és végső hozzá hasonulás Őhöz, aki földre szállt, hogy meghalasson érettünk. Ráirányította-e Jézus Szent József figyelmét erre a mély vigaszra, amikor lágyan suttogva a haldoklóhoz szólt?

Isten gondviselése Szent József halálórája fölött minden keresztény halálórájánál jobban örködött: a mennyei Atya mégsem feledkezhet meg és nem fordulhat el a döntő pillanatban egy gyermekétől sem. Szent Józsefnél ez az isteni örködés egészen különös formát nyert. Mivel egész életét az emberré lett Istenfia szolgálatának szentelte, ezért hűséges nevelőatyjának előkészítését a halálra személyesen maga az Istenfia vette kezébe. Az egyszerű, barátságos társalgás észrevétlenül mélyenjáró oktatássá vált: hogyan adjuk át magunkat utoljára s nagyvonalúan Istennek, hogyan rejtjük el magunkat a végtelen Irgalom szárnya alá, hogyan lendüljön lelkünk az Istengermekség tudata felé, amely a halálban csak az Atyához való hazatérést tekinti. Jézus bizonyára beszélt neki is az örök hazáról, amint azt apostolainak hirdette, arról a boldog országról, amely a földi élet minden baját és küzdelmét Isten szívében való megpihenésre fordítja.

Szent József kitárult lelkében csönd honolt. Ha mindjárt el is kellett hagynia a legszeretettebb és legdrágább személyeket, akiket csak valaki is elhagyhat, mégis jól tudta, hogy csak rövid időre előzi meg őket.

Majd teste halálosan fáradt lesz. Mária részvételleljesen térdel szegényes ágyánál és a haldokló, lecsukló fejét Jézus gyöngéd, megváltói jósággal tartja. Még egy szeretetteljes, hálás pillantás s az élet kilobban, a lélek tovaszáll.

Ezután valami páratlanul szép dolog történik. A halottas szoba nem volt tanúja, Mária sem láthatta.

Ez odaát történt.

Midőn Szent József földi szemét lehunyta, abban a pillanatban lelki szeme megnyílik és látja ugyanazt az Istent, akinek szolgálakja felé az imént még testi szemével utoljára pillantott. A végtelen fönségű Isten mint örök bíró a lélek mélyére néz. Diadalmas világosságában fölcillan az ítélet: végtelen irgalmas és jóságos ítélet!

Megdicsőítő égi fényben hallja ez a szent lélek a Bíró szavait: „Jól van, derék és hű szolgám, mivelhogy a kevésben hű voltál, sokat bízok rád; menj be Urad örömébe.” (Mt 25,21)

II. rész: A pártfogó

Hogyan neveli Isten a keresztény nép lelkét?

Az igazi nevelőnek van ideje és türelme.

A kereszténység nagy és bölcs nevelőjének, Istennek bámulatosan sok az ideje és bámulatosan sok a türelme.

Mi emberek sokszor azt hisszük, hogy minden jónak egyszerre kellene végbemennie, minden virágnak azonnal kellene virulnia. Igen, gyakran olyanok vagyunk, mint a kontár kertész, aki a gyöngye palántát húzza, hogy gyorsabban nőjön, de ezzel csak a finom gyökérzetet lazítjuk, minek következtében szegényke elszárad.

Amikor az isteni Nevelő munkáját megkezdte, mindjárt évezredekre szóló művet tervezett. A cél, amely szeme előtt lebegett, a világ idejének befejezése volt, az utolsó ítélet. Csak akkorára kell megérnie mindannak, amit Ő szent Fia Egyházának belső feladat gyanánt, mag formájában átadott. A korszakok és azok változatai mind rendelkezésére állanak, azokat pontosan ismeri. Az emberek szívét kezében hordozza, a maguk idején ismereteket sugall lelkükbe, melyekből ők új életerőket meríthetnek.

Isten nevelői művészete sokféle fogással és eljárásmóddal vezeti a kereszténységet végső kibontakozásához. A legmélyebb hatású eszközökhöz a nagy ájtatosságok tartoznak, melyek a keresztény életben annyira elterjednek és meghonosodnak.

Hogyan is keletkeznek ezek az ájtatosságok?

Gyakran szentéletű személyek a Szentlélek kegyelmi hatása alatt elkezdik valamely ájtatosság gyakorlását. A szó és példa a hívő népnek mindig szélesebb és szélesebb köreit buzdítja s ragadja magával, míg végre is az Egyháznak igen nagy része a mozgalom hatása alatt áll. Némelyik ájtatossági gyakorlatnál már egyáltalán meg sem állapítható, hogy hogyan is indult útjára. A sok kis ér folyóvá dagad, s még mielőtt keletkezéséről tudomást lehetett volna szerezni, máris nagy áradatban hömpölyög tova a keresztény országokon át. Így keletkezett például a középkor elején Krisztus szenvedése iránti áhítat.

Isten nevelő kezében az ájtatosságok meghatározott, pontos, vallásos feladatokhoz szóló gyakorlati útmutatások szerepét töltik be, melyeket a hívőknek az Ő örök terve szerint meg kell valósítaniuk. Minden ilyen feladat a keresztény lélek szunnyadó adottságait fejleszti, szellemi magatartását érettebbé és tökéletesebbé teszi. Igen gyakran azt látjuk, hogy az ájtatosságok kimondottan valamely korszak követelményeinek szolgálnak, mint ahogy az élő szervezet is a külső, ártalmas befolyásokkal szemben ellenmérget fejleszt ki magában.

Példákkal igazolja ezt az egyháztörténet. Az isteni bölcsesség ilyen irányú intézkedését kell abban meglátnunk, hogy az Ősegyházban a vértanúk tisztelete oly magas fokon állt. Az üldözés idején a keresztények így megtanulhatták, hogy a halált és a kínpadot megvessék. Az örök élet világosan és ragyogóan uralkodott lelkükben.

A XIII. században Olaszországban a szervita rend hét alapítójának vezetése alatt szívből jövő tisztelet sarjadzik a fájdalmas Szűz iránt. Ez az áhítat arra volt hivatva, hogy a polgárháború szabadjára engedett borzasztó szenvedélyeit fékezze és a felebarát iránti irgalmas, keresztény együttérzést tündöklő fénybe borítsa.

Az Úrnap ünnepének bevezetése, valamint a század végén az egész Egyházra való kiterjesztése a tévtanokkal fenyegetett Oltáriszentség tiszteletét fokozta. Így fejezetről-fejezetre végigvehetnők az egész egyháztörténetet s meglátnók, miként állt készen a Szentlélek sugallatára ebben az országban is, abban az országban is a fellépő tévelyek elleni védőszer, valamely áhítatgyakorlat.

Ezeknek az ájtatosságoknak a hatása valami ellenállhatatlan erőt hord magában. Megragadó képet tár a vallásos élet számára: ami által a belső vágyódás törtető ereje föltámad, ösztökél az imára. Ez pedig az igazság merő hirdetésével szemben hatalmas erőátvitel. A szent gondolat – mint valami finom tavaszi eső – az emberi szív legmélyebb, legelzártabb rétegébe hatol be, s azt átjárja és egészen új termékenységre serkenti. Az áhítatgyakorlat hívogató-csalogató varázsképe újra és újra a hívők tömege elé lép. Hamarosan benső igényükké lesz, s így befolyását a készséges lelkeken észrevétlenül fejti ki.

Ez hatásának a módja, ha lélektanilag tekintjük.

A hit fényénél az ájtatosságban még sokkal nagyobb erőt sejtünk meg.

Az imádságban a végtelen Isten közeledik lelkünkhöz. Szelíden, de mégis győzedelmesen, céltudatosan, mint az egyre erősödő tűz, járja át szívünket. A jámbor szándékkal végzett áhítatgyakorlatokat mindig a kegyelemnek harmata lepi be. Sokan, akik kezdetben hideg tartózkodást éreztek és mutattak, rövid időn belül maguk is csodálkoznak azon a belső átalakuláson, amely lelkükön az áhítatgyakorlat hatására végbement. Bensejükben Istenre találtak. Ha aztán Isten léleknevelő munkája százak és ezrek lelkét ihlette, ilyképpen megértjük, hogy egy vidék vagy ország arculata néhány évtized alatt újjászülethet.

Valamire azonban ügyelnünk kell, különben nem terem az ájtatosság áldást, hanem mérges gyümölcsöt. A közmondás ezt így fejezi ki: „Ahol Isten magának templomot épített, ott az ördög épít a templom mellé kápolnát.” A gonoszság titokzatos hatalma, – emberi szenvedély éppúgy, mint a mögötte meghúzódó sötétségi szellemek, az ájtatosságot is saját szolgálatukba tudják rántani. Lelkileg beteg, vallásilag veszedelmes, babona és tévhit felé hajló ájtatosságok is keletkezhetnek. Ezért oly fontos az, amit minden ájtatosságnál szem előtt kell tartanunk: tudniillik az illetékes egyházi hatóságoktól eredő jóváhagyás és irányítás. Ez végeredményben a pápával való kapcsolatot jelenti, ami szavatolja az ájtatosság egészségességét, s biztosít arról, hogy az áhítatgyakorlatunkat Isten jóakarátulag fogadja.

Helyes ismeretet kell szereznünk arról, hogy Isten az Egyház életében működik. Hat és működik a hívő Egyházban éppúgy, mint a tanító Egyházban. Hat és működik az Egyház minden tagjában másképp és másképp, de sosem úgy, hogy a hívő Egyházat a tanító Egyház ellen fordítsa. A hívő Egyházban sokszor a továbbnyomulás, a haladás akarata jut kifejezésre. Innen van az, hogy a legtöbb ájtatosság a keresztény néptömeg és a rájuk ható papság körében vette kezdetét. A tanító Egyházban Isten szelleme, mint az igazság és szentség hordozója s megvalósítója működik. A pápa és a püspökök lekipásztori föladatában a keletkező ájtatosságokat örök normák szerint leméri, a veszedelmektől megóvjva s a megszemlélődés tévmentes eszközeinek sorába állítja. A hívő Egyháznak a tanító Egyházzal való állandó és tiszteletteljes együttérzésében hozhatja csak meg a kegyelmi áramkör az idő századain át kitermelt gyümölcsét. Amint ez a szoros kapcsolat valahol is meglazul, azonnal szörnyű pusztítással lép át az árvíz a gátakon.

Hogy valamely új ájtatosság Isten szelleme szerint indul-e vagy nem, arra mindig és mindenütt az a legbiztosabb jel, ha az új áhítatgyakorlat tudatosan törekszik a püspökök és a pápa felügyelete s vezetése alatt maradni. Csakis így tekinthetjük az új áhítatgyakorlatot Isten szemében is tetszőnek. Bizonyára nem lesz érdektelen, ha ilyen megfontolások fényében vizsgáljuk Szent József tiszteletének kibontakozását és hatását.

Az időnek érnie kellett

Amikor a fiatal kereszténység a legyőzhetetlennek látszó római világhatalom ellen vívta titáni küzdelmét, különösen két hősi alakja, Péter és Pál lebegett lelkében.

Ők az Anyaszentegyház két főoszlopa. Hogy is tekintettek mindannyian, a vértanúk gyermekei és testvérei tisztelettel és szeretettel ezekre a szentekre! Ők hirdették a fiatal

Egyháznak az evangéliumi örömhírt, kitartottak egymás mellett harcban és munkában, egészen a keserű vértanúhalálig. Most szent testük, a drága ereklyék, az örökvárosban nyugosznak, amely azóta a földkerekség központja. Az egyházatyák szentbeszédeiben, ókori útleírásokban, kuszált feliratok jelentéktelen maradványaiban a Péter és Pál iránti odaadó, bámulatós tisztelet minduntalan szóhoz jut.

A bölcs *Gondviselés* munkája volt ez Krisztus egyre növekedő Egyházának javára.

Pétert az Úr Jézus választja ki arra, hogy az egész isteni intézmény őreá épüljön. Ő az a kőszál, amely megingathatatlan erősséget és szétszakíthatatlan egységet ad az Egyháznak. Más kőnek, amely nem támaszkodik erre az alapra, az idők folyamán ki kell hullnia, s az elmúlás hullámzó tengerében el kell tűnnie.

A Kőszállal való összeköttetés ápolására a Szentlélek Úr Isten a hatalmas Római Birodalom keresztény ezreinek és tízezeinek szívében Péter iránti lelkesedést és szeretetet gyűjt. A fiatal Egyház egységtudatába beleszötte a Teremtő Lélek az első Apostol iránti odaadó nagybecsülést, s a sírhelye után való szent vágyódás láthatatlan szálait.

Péter mellett áll Pál, a pogány világ hírnöke. Mi is lett volna akkor, ha ő egy másik városban, talán Antiókiában kapta volna meg a vértanúkoronát! Mily könnyen is okozhatott volna akkor szakadást a fiatal kereszténységben a félreértett buzgóság! Az egyik fél, mindenekelőtt a keletiek, talán jobban vonzódtak volna Szent Pálhoz. Talán jobban csoportosultak volna Antiókia püspöke köré, úgyhogy náluk talán háttérbe szorult volna az egység alapja, Péter utódja, Róma püspöke. Így az emberi egyoldalúsággal és gyöngeséggel számítva, már a 2. vagy a 3. században meg lett volna a szakadás. De Pál Róma püspökével együtt ugyanabban a városban hal meg. Tisztelőinek éppúgy Rómába kell menniök, mint azoknak, akik mindenekelőtt a kereszténység Fejéhez viszik hódolatukat.

Bár kettős csillag gyanánt ragyognak a szentek égboltján, az Egyház alapja azonban mégis csak egy, a kőszál, Szent Péter.

Így a szentek tiszteletének első föllángolásában ott látjuk az égi iránytűt, amely az egész kereszténységet az egység vonalára állítja. Ezt az iránytűt Isten nevelői bölcsessége mozgatja.

Amikor a népvándorlás hulláma a római birodalmon átvonult, az Egyháznak a germán törzsek vad és durva tömegeit kellett a keresztény jámborság és műveltség elemeire nevelni. Mily mély hatást is tettek ezekre a természet ölen nevelkedett népekre az akkori idők komoly, szigorú, de mégis oly kimondottan jóakarátú remete-pátriárka alakjai, mint például Szent Szeverin, Kolumbán és Benedek. A remeteélet szigorúsága, a félelem nélküli tekintet, amely előtt egy Totila király is meghajolt, voltak az erőnek ama jelei, amelyek ezeket a háborúskodó hordákat meggyőzték.

S íme! Isten, a nagy nevelő! Ennek a kornak megfelelő szent tiszteletét lobbantja lángra az Egyházban! Megjelenik Keresztelő Szent János alakja. A pusztá embere, a böjt embere. Ruhája durva, hangja mennydörgős: „Tartsatok bűnbánatot! A fejsze már a fának a gyökerére tétetett! Tartsatok bűnbánatot!” Aki ezeket a szilaj hordákat belsőleg akarta megfogni, annak így kellett föllépnie. Mindenfelé templomok és kápolnák épülnek az ő tiszteletére. A liturgia és a népszokások kihangsúlyozzák Krisztus nagy előfutárát, akiről maga az Úr mondta, hogy nem született önála nagyobb próféta. A duzzadó, természeti nyerserők az ő példáján felbuzdulva, az önmegtagadás és elszánt önnevelés gátjai között ömlöttek tovább apáról fiúra, amíg csak meg nem ért a valóban bensőséges keresztény nemzedék.

Tajtékozó szenvedélyeit ez a kor már tudta fékezni. Érezte, hogy Keresztelő Szent János az ő embere. „Ő képes engem megfogni, hogy az én lelkem is ura legyen testemnek.” Ezért állította Isten századokon át a keresztény nép elé Egyháza által Keresztelő Szent Jánost.

Szent József, aki egészen más jellemcsoporthoz tartozik, nem tudta volna ezt a kort ihletni.

Szent József még más miatt is háttérben maradt.

Az Úr Jézus mennybemenetele után elsősorban arról gondoskodott, hogy a hit és a hitbuzgalmi élet alapjai szilárdan álljanak a hívek lelkében. A díszítő munkálat itt csak árthatott. Elvonta volna a figyelmet a főtárgytól.

Ezért áll az első keresztények lelke előtt sziklatömb markánsan az alapigazság: Jézus Krisztus valóságos Isten. Az Atya egyszülött fia. Továbbá az alapigazság másik tétele: Jézus Krisztus valóságos ember is, aki Szűz Máriától, természetes atya nélkül született. Ez hitünk két alappillére.

A pogányságból megtért keresztények nagy tömegének ezek annyira magas ismeretek voltak, hogy minden eszközt föl kellett használni, ami csak az igazság könnyebb és zavartalanabb befogadását elősegítette. Hogy valamely igazság mélyen hatoljon a lelkünkbe, ahhoz a legbiztosabb eszköz a kérdéses igazság egyeduralma. Minden tömegmozgalom ezzel az eszközzel dolgozik. Újra és újra hallott egy és ugyanaz a szó csalhatatlan eredménnyel jár. „Jézus Krisztus Istennek a fia, aki Szűz Máriától született”: ez volt az az egyeduralmú igazság, amely a fiatal kereszténység fülében újra és újra fölcsendült. Mindaz, ami ezt az igazságot megvilágíthatta, alkalmazást nyert az evangéliumi örömhír hirdetésében. Ami pedig a szerényebb képességű hallgatóközönség számára csak zavart kelthetett, annak csak a háttérben volt helye. Ezt az igehirdetési fogást érezteti már Lukács és János evangéliuma is, melyek Máté és Márk evangéliumánál későbbi keletűek.

A nagy üldözési korszak után még sokáig tartott a jó Istennek ez a különös gondoskodása. Igen, a 4. és 5. században, Krisztus személye mélyebb megértése körül való hitvédelmi harcok idején lett csak igazán szükséges. Szent József alakja még ekkor sem léphetett a keresztény áhítat homlokterébe. A kevésbé képzett népet csak zavarta volna Jézus Krisztus és a Boldogságos Szűz Máriáról való fölfogásában.

Csak az előrehaladott középkorban ért meg az idő Szent József számára. A szív és érzelem nélküli pogányság hideg önszeretete föl volt már göngyölve. A keresztény öntudat egyre magasabb értékek felé tört, mint a harci zaj vagy a győzelmi dicsőség. A kereszténység lelki éghajlata szelíd nyárrá változott.

A Szent József-ájtatosság nyílt szívet és kedélyvilágot követel. Atyai jóságában lép elénk ebben az ájtatosságban Szent József. S mert éppen ezzel ragadja meg lelkünket, nekünk is erről az oldalról kell őt megértenünk. Nyugalma, mélysége, őszinte jóakarata különösen a mélykedélyű lelkeket vonja magához, akik érettek az elmélyülő megfontolásokra. A lelkileg éretlenek, akik az élet lármája után éheznek, a hallgatag Férfit nem fogják rejtettségében megpillantani.

Miután a keresztény kultúra tavaszi szellői évszázadokon át melegítették az emberi szíveket, végre nyár köszöntött a lelkekbe. Ekkor kezdett a Szent József-tisztelet sarjadni. Először csak szálanként. Kereste a meleg, nyári lelküket. Kolostorokban, szerzeteséleti közösségekben, mindenütt, ahol csak a helyes irányítás mellett gazdag vallásos élet bontotta ki virágát.

Szent József mint a keresztény élet nyarának szentje, tartotta bevonulását az Egyházba. Mikor már minden az éréshez közel állt, akkor hívta őt a keresztény áhítat.

A családi szentély védője

Korunk hasonló a fölkorbácsolt tengerhez. Az emberi társadalom alappilléreit ijesztően koptatják és rongálják a dühös hullámok. Bomlasztják, gyöngítik, megzavarják a családi élet igazi értelmét. Először a mindennapi kenyér sanyarú föltételei szakították el a késő este fáradtan hazatérő családapát feleségétől és gyermekitől. Majd jöttek a szűk, barátságtalan bérkaszárnnyak zajos udvaraikkal. Nem csoda, hogy a sötétség szörnyű hatalma aztán a faltörő

kost is nekiszegelte a család szellemi alapjainak, a szülői jogoknak és kötelességeknek. Olyannyira, hogy a végén már a családi élet szükségtelenségét kiáltották a tömegnek.

Valóban, nem véletlen, hogy Szent József alakja évtizedek óta a kereszténység előtt egyre nagyobb lesz. Ő eszményképe az igazi családi életnek.

Szent Józsefet legtöbbször a családi élet keretében dicsóíti a művészet. A többi szenteknél ez nem olyan gyakori. Az Úr Jézust a legkülönbözőbb tevékenységeiben és életkörülményei között láthatjuk. A Boldogságos Szűz majd mint a „Szeplőtelen”, majd mint „Anyja a gyermekkel”, máskor mint a magára hagyott „Fájdalmas Szűzanya”, vagy pedig mint a „Mennyország Királynője” ihleti a művész alkotót. Szent Józsefet szinte nehéz volna a családi kör nélkül gondolni. Alakja mellett csaknem mindig ott van az Úr Jézus és a Szűzanya.

Korunk számára a Szent József-tisztelet hatalmas intőjel.

*

A Szent József-tisztelet a Szentlélek Úr Isten tervszerű munkája az Egyházban. Ismerve az idők végzetes folyását, bölcsen, már évtizedekkel ezelőtt gondoskodott arról, hogy a közelgő világkrízisre készen álljon az orvosság. A pápákat, püspököket sugallataival már csaknem egy évszázad óta arra serkenti, hogy azok a nagy keresztény tömeget Szent Józsefhez tereljék: „Ite ad Joseph!” Menjetek Józsefhez! Ezáltal a növekvő veszedelmekkel szemben belső ellenálló erőt ébresztett a hívő tömeg lelkében.

Mindenekelőtt miben áll ez a belső ellenálló erő, amely a családi boldogságot képes megvédelmezni?

A férfi természetes adottságaiban, amelyeket csak helyesen kell irányítani. Belső szenvedélyessége harci kedvre tüze. Ha ezt jól állítja be, családját védi meg vele. Ellenkező esetben az otthont szerencsétlenségbe és boldogtalanságba sodorja. A férfi persze csak nehezen akarja belátni, hogy az elengedhetetlen küzdelemnek pont saját belseje ellen kell mennie.

Az önzés a fő békebontó a családban. Az akaratot a szeszély és hangulat lovaihoz kötözi. Az ösztönös én feszítőerejét a tiltott élvezetvágy irányában nyitja meg.

A férfinak mint családapának saját szíve előtt kell őrt állnia becsületes, nyílt szemmel és kemény ököllel. Saját rossz szokásaival szemben kell előbb övét megvédenie s akkor könnyű lesz őket mások álnokságaitól és gonoszságaitól távol tartani.

Nincs még egy szent, aki a férfit, a családapát oly erővel kényszerítené magába szállásra, mint éppen az Úr Jézus nevelőatyja, Mária jegyese. Tekintete a zsarnokoskodónak szegyenpírt szór az arcára. A lustát, az élvezethajhászót a kötelességteljesítés izomfeszülésére készíti. A türelmetlent a nyugalom bilincseibe szorítja. Szent József ígér és boldogít, valahányszor csak erőt vesz a férfi saját szenvedélyein!

A középkor csúcspontján tüzes férfinemzedéket nevelt Szent József a keresztény családi élet számára. Miért ne tudná ezt megtenni ma is, a bomlasztó széthullás idején?

*

Korunk számára átütő erejű egy másik sajátsága is. Családi életének egyedüli központja Jézus, az Istengyermek volt. Óérette járta a nagy utakat, érte fáradozott, csak Ő róla gondoskodott. Nem volt a napnak egy pillanata sem, amely legalább közvetve ne lett volna az Istengyermeknek szentelve.

Szent Józsefnek ma bizonyára komoly, majdnem szemrehányó tekintettel kell némely családapára néznie.

Minden keresztény családnak családi kincset adott Isten a gyermekben, akiért a családnak mindent föl kell áldoznia, hogy ez az igazgyöngy továbbfejlődjék. Isten azt tervezte és akarta a családdal, hogy minden gyermeket a názáreti kis Jézus képmására neveljünk. Borzasztó feladat a családapa számára! Gyermekéiért a végsőkig kell magát feszítenie! Sem magára, sem a családi szempontokra, sem a vagyona tekintettel nem lehet, midőn a gyermek lelki egészsége bajban van! Ez megkövetelheti a legnehezebb áldozatot is! Talán miként Szent Józsefnél: pihenés nélküli vándorlást, fájdalmas szegénységet, csöndes visszavonultságot az élettől. Ilyenkor kulcsolja a családapa kezeit imára, s boruljon lélekben Szent Józsefhez: „Esdd ki számomra az erőt, hogy férfi lehessen, miként Te voltál... és hogy gyermekeimben az Istengyermekeket szolgáljam!”

Segítőnk szükségünk idején

Szent József élete bizonyára ritkán volt gondtól mentes. Élete legnagyobb szakaszán küzdenie kellett a nyomorral. És Ő keményen vívta ezt a küzdelmet!

Alig tér az Istenember a házába, a nyomor máris fenyegető fokra hág. Az egyiptomi menekülés és számkivetés szorongó izgalmaival s bizonyára szűkös étellel jelentett családja számára. Majd ismét útra kél s Názáretben kell letelepednie. Könnyen bizonyára ez sem ment. Mi mindent is suttothattak Mária názáreti rokonai Józsefről, aki családjával eltűnt s most egyszerre újra visszatér a nélkül, hogy a történelekről csak egy szót is mondana. Hogy a Szentcsalád Názáretben visszavonultan és magánosán élt, azt elárulja az a tudatlanság, amelyet a városka polgárai az Úr Jézus képességeiről vallottak. Ilyen magános családokat nem is igen szívesen vesznek föl a munkába. Így bizonyára Szent József is nem egyszer Názáret távolabbi körzetében volt kénytelen munkaalkalmat keresni.

József szívében azonban mindig vigasz lobogott: „A mennyei Atya nem felejtethet és nem is hagyhat el bennünket!” Ezt tapasztalta a legnagyobb nélkülözések idején, midőn aranyat hoztak a három királyok. Ezzel a váratlan egyiptomi átköltözés anyagilag biztosítva lett. A gondterhes családapa Názáretben sem érezte szükség idején hiányát Isten segítőkezeknek, övéin minden megpróbáltatásban atyai gondoskodással és szeretettel segített.

*

A jó Isten a súlyos gondokkal tulajdonképpen csak szorosabbra kapcsolja a családot bölcs gondviselési vezetéséhez. Midőn a jövő kétes és sötét lesz, midőn az emberi előrelátások és költségvetések kártyavár módjára széthullanak, az igazán buzgó lélekben valami egészen nagyszerű kél életre: a Gondviselésben való rettenthetetlen, odaadó bizalom. Sosem merülhet el élethajója annak a családnak, amelynek kormányosa ez a bizalom!

Az „isteni Gondviselés szentje” Szent József. Ezt a hivatását ő nem ismerheti félre tisztelőinél. A szentek seregében alig találunk még valakit, aki a családi, üzleti és egyéb házi gondok minden nemét oly hüen kezelné és ezerszer is szerencsés megoldáshoz vezetné, mint éppen Szent József.

Aki a nép vallásos életét kevésbé ismeri, talán el sem tudja képzelni, hogy milyen magától érthetően menekül az egyszerű, becsületos keresztény családi szükségleteiben Szent Józsefhez. Igen, néha szinte azt kellene mondanunk, hogy talán már túlzás is az a bensőséges bizalom, amellyel az anyagi ügyekben rögtön Szent Józsefhez futkosnak. Egyesek még tovább mennek, és már szinte fenyegetik Szent Józsefet, hogy „jó lesz már segíteni...!” Nem baj! Ezekben az esetekben minden ügyis csak azon fordul meg, hogy milyen lelkületből tör elő ez a heves akaratoskodás, tolakodó bizalmaskodás. Őszinte, keresetlen hitből és hűségből? Úgy az igazi aranyat kell benne meglátnunk, ha mindjárt salakba van is ragadva. Ha azonban Isten akarata elleni ellenszegülésből és türelmetlenkedésből veszi erejét, akkor

Szent József sem fog segítséget nyújtani, hanem csak könyörögni fog, hogy az igazi, keresztény megadás kegyelmét elnyerjük. Minden vallásos tevékenységben, de főképp az ilyen viharos könyörgésben igaz az, hogy: „Ha kettő teszi ugyanazt, az mégsem ugyanaz!”

A Szent József-tisztelet hatása alatt az igazi keresztény lelkek imája sokszor meglepő meghallgattatásra talál Istennél. Ez pedig csak egyre növeli bennünk a természetfölötti világ iránti gyermekded bizalmat és vonzódást.

Ebben kell keresnünk a mélyebb okát annak is, hogy miért enged a jó Isten Szent Józsefnek a gondviselés útján akkora befolyást. Mivoltával és tevékenységével Szent Józsefnek állandóan azt kell hirdetnie, amit az emberiség Tanítómestere, Isten legélesebb és legszebb ismertetőjele gyanánt hozott földünkre: „Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben!” Földi életében nem tarthatott szentbeszédet Szent József. Most ezt teszi, de annál kiadósabban. Jelszava mindig ugyanaz: „Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben!”

Az emberi léleknek Istenhez való törekvését csak félreértené, aki megütközik a Szent Józseffel szemben tanúsított gyermeki egyszerűsége. Ha cikornyás kinövések elő is fordulnak, a tulajdonképpen út nyílegyenes: az atyai Szenton keresztül az Atyaistenhez, akinek hatalmas és szeretettől meleg kezébe kell magunkat mind rejtenünk.

Nagy Szent Teréz és Szent József

Az isteni Gondviselésnek megvannak a maga sajátos törvényei, amelyek nem igazodnak a mi elgondolásainkhoz. Mégis, az Egyház életében végbemenő események tiszteletteljes megfontolásánál az Ő végtelen bölcsessége néha számunkra is valamelyest megvillan. Az isteni bölcsesség ad választ arra a kérdésre, miért építette Krisztus Urunk kizárólag a férfinemre az egyházi hierarchiát. Benne nincs hely a nő számára! S mégis, egészen kimagasló fokban kapott a női nem is meghívást Isten országának kiépítésére. Most nem akarunk annak a Valakinek a felmérhetetlen jelentőségéről beszélni, akit Isten a megváltás legbensőbb közreműködésére hívott meg. Hanem csak arra a feltűnő tényre gondolunk, hogy a nagyjelentőségű és mélyhatású áhítatgyakorlatokat az egyháztörténelem folyamán Isten éppen a nők útján vezette be a keresztény köztudatba. Ők indítványozták és kezdték az áhítatgyakorlatokat: az egyházi hatóságok vizsgálat alá vették s a további fejlődést vezették, így volt ez az Úrnapja ünneppel, a Jézus Szíve áhítatgyakorlattal, a lourdesi Szűzanya tiszteletével.

A meleget árasztó, lelket nemesítő erő a nő kedélyvilágának titkos mélységéből árad a földi családban. A Gondviselés bölcsessége villan meg abban, hogy Isten nagy, természetfölötti családjában is hasonló szerepet tölt be a nő.

Ilyen szerepet kapott Nagy Szent Teréz Szent József tiszteletének kibontására. Igaz, már Sziénai Szent Bernardin is szívvel-lélekkel hirdette ezt az áhítatgyakorlatot, de elvitathatatlanul a legnagyobb előmozdítója Szent Teréz, aki a vallásos életre való hatalmas befolyásával a 16. század óta tereli a katolikus szerzetesrendeket s a népek tömegét Szent Józsefhez.

*

Hogyan jutott el Szent Teréz ehhez a rendkívüli Szent József-tisztelethez?

Isten sajátos módon készítette elő nagy hivatására, melyet a katolikus élet felújításában kellett betöltenie. Energikus jelleme s egyszersmind rendkívül nagy okossága voltak ehhez a természetes adottságai, amit a Gondviseléstől kapott életútjára. Tizennyolc éves korában a kegyelem hangját követi s Avilában a karmelita kolostorba lép. Rövidre rá rettenetes betegség lepi meg, s a sír szélére állítja. A kolostor temetőjében már megásták a sírt, mert

halálára minden pillanatban gondoltak. Az egyik szomszédos kolostorban már gyászmisét is mondattak lelke üdvéért. Amikor több napos ájulásból újra magához tért, teljesen béna volt.

Erre azzal a kéréssel fordult előjáróihoz, hogy felgyógyulásáért misét mondassanak, maga pedig bensőséges imában bizalommal fordult Szent Józsefhez. Ettől kezdve közbenjárója és kedvenc védőszentje lett. „Hatalmát és jóságát megragyogtatta, Néki legyen hála; éreztem, hogy erőm újra visszatért, föl tudtam állni s újra mozogni! Bénaságomnak nyoma tűnt!” – így adja saját maga tudunkra.

Megható halálával juttatja kifejezésre elismerését önéletrajzában, melyet érett korában gyóntatójának tanácsára írt. Halljuk csak szavait. „Segítsége kézzelfogható módon nyilatkozott meg. Ez a gyöngéd atyja lelkemnek, ez a nagyra becsült pártfogóm segítségemre sietett, hogy testi betegségemből megszabadítson, mint ahogy kiragadott másfajta nagyobb veszedelmekből is, melyek becsületesem és örök üdvömet veszélyeztették. S hogy örömet betetőzze, várakozáson felül hallgatott meg minden időben. Nem emlékszem, hogy a mai napig kértem volna tőle valamit, amit ő ne hallgatott volna meg! Micsoda kép is volna az – ha megtehetném – s megörökíthetném a nagy kegyelmeket, amelyekkel engem elhalmozott a jó Isten, hogy a test és a lélek veszedelmeitől megmentsen, és pedig ennek a szeretetreméltó Szentnek a közbenjárására! A felséges Úr Isten a többi szentnek csak annyi kegyelmet ad, hogy ebben vagy abban a bajban segítségünkre legyenek. Azonban a dicsőséges Szent József – s ezt tapasztalatból mondhatom – hatalmát mindenre kiterjesztette. A mi Urunk ezáltal azt akarja velünk megértetni, hogy miként ő a földi számkivetésében Szent Józsefre bízta magát és benne a nevelőatyja törvényes hatalmának magát alávetette, éppúgy akarja most az Égben is József akaratát teljesíteni, amennyiben meghallgatja minden kérését.

Ezt tudják tapasztalatból – akárcsak én – mások is, akiknek csak javasoltam, hogy magukat ennek a páratlan pártfogónak ajánlják. Tisztelőinek száma növekszik és közbenjárásának örvendetes eredménye napról-napra igazolja szavamat. . .

Ha megtehetném, színtiszta öröm volna számomra egyenként felsorolni azt a sok kegyelmet, amelyet velem együtt oly sokan ennek a nagy Szentnek köszönhetnek. Hogy azonban az engedelmesség határán túl ne lépjek, Isten szeretetéből megelégszem azzal is, hogy azokat, akik nekem nem hisznek, kérve-kérjem, kíséreljék meg egyszer ők is s majd meglátják, mily előnyös, ha magunkat ennek a dicsőséges pátriárkának ajánlják, s Őt áhítattal tisztelik.”¹

Ezek Szent Teréz szívből jövő szavai. Életével is ugyanezt a programot hirdette. Minden erejével és tevékenységével azon volt, hogy a Szent József-tiszteletet terjessze.

A keresztény országokban addig is volt néhány József-kápolna, így pl. Rómában a vértanúkról nevezett Szűz Mária-templomban. Azonban Szent Teréz az első, aki Szent József tiszteletére templomot épít. Az általa alapított 17 rendi templom közül 12 Szent József tiszteletére van szentelve. Saját kezüleg helyezte el a rend minden kolostorában a bejáratnál az „Egyiptomi futás” kegyképet. „Oktatásaiban” is szívére köti leányainak: „Ha mindjárt más védőszenteket is tiszteltek, Szent József iránti áhítatotok legyen egészen kiváló, hisz oly nagy az ő közbenjárása Istennél!”

Rendje, a Kármel nagy családja, e kívánságát szenthagyományként őrzi. A 18. század végén már 150 karmelita templom volt Szent József tiszteletére szentelve.

Az Úr Jézus Nevelőatyjának nagy tiszteletét – amely előttünk ma oly magától érthetőnek tűnik fel – az isteni Gondviselés Avilai Szent Teréz mélységes hálaérzete révén vezette be a keresztény világba.

¹ Nagy Szent Teréz önéletrajza. Hatodik fejezet.

Szent József és a munkásnép

Az isteni Bölcsesség hatalmas s nem minden jelentőség nélküli tömeget rendelt Szent József számára. „Jól van derék és hű szolgál, sokak fölül akarlak helyezni!” Ez a nagy csoport Szent Józsefben saját magát szemléli.

Az Úr Jézus nevelőatyja munkásember volt a szó kemény s terhes jelentésében. Napi munkája romantikusnak vagy idillikusnak semmiképp sem mondható: polgártársai bizony nem sokra becsülték, ő azonban munkája terhét örömmel és szívesen viselte. Értett hozzá, hogy a munkát ne csak a terhes oldaláról fogja föl. Ebben rejlik sajátos jelentősége a munkásnép számára. Ezért pártfogója a munkásnépnek Szent József.

*

Az új idők hordozója a munkásnép. Ez az idő, a gépek és a technika ideje teremtette meg a munkásosztályt. Az nyomja őket el, tüzei sorsuk ellen az elnyomottakat, s ha ők lázadók módjára fölkelnek, durva öklével torkukon ragadja s testükben, lelkükben ronccsá teszi. Lezüllésük azonban magával rántja a kort is a mélységbe.

Az új idők borzalmas álnoksága sohasem mutatta ki jobban foga fehérét, mint éppen napjaink titáni forradalmában, a bolsevizmusban. XI. Pius pápa 1937. március 19-én, Szent József ünnepén kiadott „Divini Redemptoris” kezdetű körlevelében ezt a sátáni tragédiát a maga borzalmában vázolja: határtalan bujtogatással először a hit és erkölcs alapjait, igen, magát a természet követelte személyes szabadságot fojtják meg, aztán a zsarnoki államforma a védteleneket karmaival torkon ragadja, rabszolgát csinál belőlük, a nőt fönséges méltóságától megfosztja, a családot szétzülleszt. XI. Pius pápa ugyanebben a körlevelében Szent Józsefet a bolsevizmus elleni küzdelem pártfogójául választja. Csodálatos! A békés Szent József pártfogója ennek a lánggra gyúlt sátáni csatának! Szent József liliummal a kezében s a szovjetszavak véres zászlója, amely a keresztény műveltség szellemi megsemmisítése felé leng!

Igen! Ő az a pártfogó, akit a jó Isten már 19 évszázaddal ezelőtt a világ eme borzalmas, sorsdöntő órájára támasztott. Ezt a forradalmat, amely a kor istentelen bacilusaiból született, nem lehet bombavető repülőgépekkel letörni. Amint a francia forradalmat sem lehetett fegyveres erővel feltartóztatni.

Egy ilyen forradalmat csakis a kegyelem magva győzhet le, amelyet Isten már régen kezében tart s korunk feltúrt rögeire hullat. Ennek az időnek bensőleg, belsejében kell meggyógyulnia, a nép legmélyebb erőiben, a vallásos megújulásban, melyhez az erőt a Szentlélek leheli s hatására a nép érzelmvilága megtermékenyül.

Ezért Krisztus földi helytartójának intézkedésében a természetfölötti bölcsesség nyilatkozik meg, amikor Szent Józsefet a bolsevista világégés ellenébe állítja.

*

Szent József a keresztény munkástömeg felé felemelt kézzel szól: „Példa számotokra az én életem, ez nektek békét és boldogságot, tiszteletet és elismerést szerez.”

„Igazságos voltam, megadtam Istennek, ami az Istené és a császárnak, ami a császáré.”

„Örömet a Szentcsalád szolgálatában kerestem: ezért voltam szent tisztelettel jegyesem iránt, ezért volt egyetlen gondom Mária isteni Gyermeke, így szenteltem és dicsőítettem meg munkámat természetfölötti fényárral!”

Föl a nagy Szent József követésére! A mai idők forgatagában ez az egyetlen mentség a keresztény munkásnép számára.

Szent József alakja valóban gyógyerő az életkedvet vesztettek részére!

Szent József is hordozta a munka keresztjét, de úgy, mint egy királyi koronát. Amióta Ádám gyermekei az eredeti bűn átkát viselik, a munka az első büntetés. Szent József ezt a büntetést az értünk bűnhődő isteni Példakép oldalán minden habozás nélkül s örömmel vette nap-nap után magára. Ha a munkás erre gondol a gép mellett, vagy lent a tárnában, bár érezni fogja munkája keménységét, azonban egyszersmind arra is rá fog eszmélni, hogy mindennapi feladatának mély értelme van. Szent József munkája terhét egyesítette a Megváltó-Isten bűnhődésével, amellyel az Úr Jézus a világ bűnét elvette. Minden munkászubonyban verejtékező családapa bűnhődésszerűen munkájával Isten áldását esdi le szerettei számára, akik odahaza várnak őreá.

Királyi koronaként viselte Szent József terhes munkáját. Érezte, hogy ez őt ősenek, Dávid királynak méltóságába emeli, aki szintén csak napi munka, egyszerű pásztorkodás kötelességének teljesítésében emelkedett népe megmentésére és vezetésére. József, az utolsó pátriárka, bensőséges örömmel végezte munkáját; tudta, hogy azzal oltalmazza a világ Örömét.

Ez áll valamiképp a keresztény munkásról. Hazája, népe, nemzedéke hosszú láncolatának, gyermekeinek, unokáinak boldogságát védi munkája. Mennyire meglátszik ez azon a családon, amelynek gondját pátriárkákra emlékeztető, mélyhitű családapa viseli! Mekkora áldás ez a gyermekek és a szomszédok számára! Mily kovácsműhelye az ilyen család a nép erejének és boldogságának!

A munkás háta gyakran görnyed a munka terhe alatt. Szent József példájára újra felegyenesedik s lelkében szent büszkeség kél életre. Nem az ádáz proletári gyűlölet teszi az emberi lelket életerőssé, hanem azoknak a magasabb, maradandó értékeknek a tudata, melyeket elveszíthetetlenül hordozunk magunkban. Szent József fejszével és fűrészszel nemcsak gerendákat faragott, hanem egyszersmind művészt alkotott, örök értékű aranyban, személyes munkával: érdemeit s kiépített természetfölötti lelki világát, amelyet élete alkonyán a mennyei Atyának nyújtott át. S ekkor bebizonyosodott, hogy műve a szentek alkotása között a legnagyobb.

Ha a fáradt munkás az élet viharában fölemelt fővel s tántoríthatatlan munkakedvvel akarja helyét megállni, kell, hogy szeme előtt olyan jutalom lebegjen, amelyet soha el nem veszíthet, s amely mindennap egyre nagyobb lesz. Csak így lesz a csalogatástól, a fenyegetéstől független. Csak így fogja lelkét szent büszkeség eltölteni: „Ti mind, együttvéve sem tudtok kifogni rajtam! Ura vagyok magamnak! Saját utamon haladok.” Más szóval, földi munkáját át kell számítani mennyei értékekre, át kell öntenie égi formába. Csak ez ad neki már itt a földön erőteljes öntudatot.

A munkásosztály a legelnyomottabbak osztálya, s mégis a legfontosabb foglalkozás. A világtörténelem kerekén mesterien lendített az Úr Isten, midőn éppen Szent Józsefet adta ennek az osztálynak. Vagy melyik foglalkozás dicsekedhetik még egy ilyen védőszenttel? Nagy és tiszteletreméltó alakra tekint mindegyik: a hittudósok Aquinói Szent Tamásra, a katonák Szent Sebestyénre, az orvosok Kozma és Demjénre és így tovább. Mikor a munkásosztály a földön kialakult s a mennyei Atyától védőszentet kért, az már az Úr Jézus nevelőatyjában régóta ki volt szemelve. Istennek valóban nagyjelentőségűen sokat kell a munkásosztálytól várnia!

Csakis a szíveken keresztül lehet a népeket fenyegető világveszedelemnek útját állani. A magot ezerszeresen kell a szívekben elvetnünk s akkor a letarolt romhalmon újra egészséges gyümölcs fog teremni. Szent József alakja a munkás lelkében egy ilyen új életet hajtó mag!

Szent József példájával Isten bensőleg neveli a munkástömeget. Ennek a nevelésnek érett gyümölcse lesz az az eredmény, ha a keresztény munkásosztály egészen szokatlan megbízhatóság ruhájában áll a munkaasztalhoz, ha az iparközpontok hatalmas munkástömege a rend és hitélet vaskezü védelmezőjeként sorakozik föl.

Isten ugyancsak megtisztelte a munkásosztályt, midőn Szent Józsefet adta pártfogójául. Viszonozza ezt a munkásosztály is hálás nagylelkűségben Isten dicsőségére!

A lelki élet és Szent József

Néhány évtizeddel ezelőtt még nem lehetett volna a katolikusok szélesebb körének lelki életéről beszélni. „Az maradjon csak a kolostoroknak s a velük közvetlen kapcsolatban állóknak a sajátja!” Ha netalán fölkinálta magát a távolabbi rétegeknek is, úgy bizony hamarosan visszakergették a zárdába. Ma okosabbak lettünk. Sok fül és szív nyílik meg, ha a lelki életéről esik szó.

Így aztán ma egészen másképp is beszélhetünk arról a gyönyörű, ultraviola égi fényről, amely Szent József életéből árad, az ő benső életéről, a lelki életéről. Ez az égi fény nem kirívó és nem is vakító, hanem meleg és szelíd, s ezért éles, tágra nyílt szemre van szükségünk, hogy belső életének remekművében gyönyörködhessünk.

Mi, földi emberek, ahhoz vagyunk szokva, hogy csak azt tekintjük nagy dolognak, amit mindenki megismerhet, elismer és dicsóít. Számunkra az a nagy ember, aki teljesítményével feltűnik. Ha a világ őt ismeri, róla beszél, s csodálattal adózik, akkor meg vagyunk győződve, hogy ő az élet és valóság rendjében valami egészen értékes.

Hol is van a múlhatatlan élet, a hiánytalan valóság? A végtelenben, Istenben és csakis Istenben! Amit mi mérlegeinken lemérünk, az csak milligramm a föld porából, összehasonlíthatjuk-e ezt azzal a méréssel, amely a Tejút milliárdnyi csillagát teszi a mérlegre?

Ha a jó Isten valamely cselekedetet számba vesz, s azt mint értéket méri föl és dicséri, akkor abban a cselekedetben valóban a végtelen értéktartalma fekszik bent, érték, amelyet a való léttel és az isteni valósággal lehet fölmérni. Ezért teljesen mellékes, hogy tudnak-e erről a cselekedetről az emberek, vagy nem; hisz az ő ítéletük, látásuk, értelmük csak a kis homokszemre irányul! Ha számokban akarnók ezt kifejezni, úgy azt kellene mondanunk: Egy cselekedet, amelyet az Úr Isten értékkel, számérték szerint végtelen, az emberek által nagyra becsült cselekedet értéke pedig egyenlő a semmivel. Végtelen a semmihez: így viszonylik Isten ítélete a világ ítéletéhez, az igaz a hamishoz.

*

Az igazságnak ez a mérővesszeje mit mond nekünk Szent Józsefről?

Ő olyan személyi körbe volt bevonva, amely páratlan az egész mindenségben. Jézus – a végtelen, értéke fölér magával Istennel, mert Ő Isten második személye. Fölfoghatatlan kötelékben kapcsolt magához egy emberi személyt, anyját, Máriát. Mária méltósága a legnagyobb, amelyre Isten egy teremtett személyt csak emelhet. Még a legmagasabb angyali karokkal sem lehet őt összehasonlítani, annyira fölötte áll valamennyiüknek. Így Jézus és Mária mintegy a csillagok fölött álló, sajátos világot képeznek, amely földünkre leereszkedett.

Azonban az Úr Jézus az emberek közül még valakit be akart vonni az Isten Fia és Isten Anyja meghitt körébe. Erre Szent Józsefet választotta. Minden bizonnal ehhez a nagy kegyhez méltóan ruházta Őt föl.

Mit adtunk volna mi neki, ha a mi feladatunk lett volna ez? Bizonyára díszruhát, királyi koronát és cézári hatalmak dicsfényét!

S mit kapott Istentől?

Semmi mást, mint bensőséges lelki életet.

A lelki élet az egyetlen, ami Isten mérlegén helyet kap: minden más pelyva gyanánt tűzre hull. Szent József lelki élete minden gondolatában és kívánságában, minden elhatározásában

és cselekedetében valami befejezett, Istenhez méltó lehetett. Minden tetteiben az ő egészen egyenes, magasnak ívelő lelke rejtőzött, mesterkéletlenül, igazán, valódián, erőteljesen. Nála a hiúságnak és önzésnek legkisebb férgét sem találjuk, ami pedig oly gyakran morzsolja szét a lélek műremekeit. S azért Isten kegyelemmel dúsan és korlátlanul működhetett lelkében és cselekedeteinek értékét messzi magasságokba emelte.

Ez az az ultraviola égi fény, amely Szent József életéből felénk sugárzik: „Értsétek meg! Csak egy valami emel föl benneteket kicsiny, mulandó földi életünk nyomorúságai fölé, a lélek belső élete, a lélek működése Istenben, Istennel, Istenért!”

A léleknek ilyen cselekedeteit emeli föl az Úr igaz értelemben Isten gyermekeinek síkjára, az örökkévalóság hegyére: ott elenyészetlenül tündököl s lakássá épül ki a mennyei Atya házában. Minden más evilági olyan, mint a hullám a folyóban: fodros zúgással továtör s utána nyoma vész!

Itt nyílik meg előttünk, miért is rendelkeznek az igazán lelki emberek – mindenekelőtt a szentek – a földi hatalmakkal szemben olyan kétségbevonhatatlan fölényrel. Akaratuk vonalvezetése sosem hajlik el, össze soha nem roppannak, nem lesznek csalódottak és elkeseredettek; olyanok, mint a hegycsúcsok, amelyek a viharfelhők fölé emelkedve, nyugodtan ragyognak a napfényben. Ezek a lelki emberek valóban csodálatraméltó alakok!

*

Szent Józsefnek főséges alakja egyben utalás egy másik előjogára. Ő a szívtisztaság védője. A földi élet mocskossága fölé emelkedő tiszta szívek nem szégyenlősen lehorgasztott virágok! Nem! Ők „Isten szemlélői”, amint a Mester tanítja. A tisztaszívűek Istent meglátják! Benső megismeréssel, kereséssel és megragadással érik el azokat a dolgokat és értékeket, amelyeknek Istenben és Isten előtt súlyuk van. Hogy tisztaszívűek lehessünk, benső, lelki életet élő emberekké kell lennünk, csak így emelkedünk a mocsaras lapályok fölé, amelyek lelkünket először elkábítják, s aztán megmérgezik.

Szent József nemcsak hathatós közbenjárással óvja szívtisztaságát azoknak, akik az ő pártfogásába ajánlották magukat, hanem mivoltával őket ellenállhatatlanul azok felé a tájak felé tereli, ahol a veszélyes talaj – amennyire erről itt a földön szó lehet – messze alattunk marad s mi énünk belsejében egészen tiszta, „magaslati” levegőt lélegzünk.

Ha mi Szent Józsefet megértettük, lelkünkben mi is ultraviola égi fényrel járjuk földi utunkat. Milyen kicsiny is az mind, ami idelent lármázik és dörömböl! S közben és csöndben, bensőmben, Istenem előtt élem az örök értékeket, amiket csak az Atya lát, aki az Égben van.

Atyai örökös a halál óráján

A búcsúzás fáj, különösen a nagy búcsúzás, amely az élet végén jön. Szent Józsefnek is fáj, mert számára is elválást jelentett, elválást a legkedvesebb személyektől, akik csak valaha is a földön léteztek. De ő a búcsúzásnál biztos volt, hogy nem fogja övét elveszíteni, hanem csak megelőzi őket s lélekben velük marad.

Vigaszteli búcsúzása miatt a mi búcsúzásunkat is megkönnyítheti. Egyszerűen és világosan szól mifelénk s a halál óráján ez bátorít, ez emel föl leginkább: azoktól, akik téged annyira szeretnek és oly nagy gondodat viselik, nem válsz el! Állhatnak ágyadnál szüleid, feleséged, vagy gyermeked, valaki mégis jobban szeret téged, mint ők valamennyien: ő adta szívükbe a szeretetet és vonzódást irántad. Ez a valaki az, aki Szent József haldokló fejét is tartotta és őt szelíden az örökkévalóságba vezette. És egy anyai szeretet is örökös halottas ágyadnál, s a halottas gyertya kioltása után lobog fel igazán először s rávilágít az örökkévalóságba vezető utadra. Annak az anyának a szeretete ez, aki Szent József haldokló

kezét is tartotta. Akiktől Szent József bizonyos mértékben búcsúzott, azokkal mi a halálban találkozunk. Mihelyst földi családunkból kiléptünk, körülvesz minket a názáreti Szentcsalád.

A nagy bizonytalanság teszi számunkra ezt az órát oly aggodalmassá és sötétté. Biztonságban szeretnők magunkat érezni. Senkinek sem volt halálórája oly biztonságban, mint éppen Szent Józsefnek: ezért képes arra s lélekben kívánja, hogy halálunk óráján kegyének és közbenjárásának melegébe burkoljon.

Nem érzi-e a szegény haldokló, hogy hathatósabb közbenjárásra volna szüksége? Ilyenkor általában már nem tudunk világosan gondolkodni. Szent József megértő atya nem volna, ha tisztelőit egészen oltalmába nem venné ebben az órában! Sosem élt még a földön olyan hű ember, mint Szent József. Hűségéről ebben az órában feledkezne meg először?

Még valami, amire gondoskodásában számíthatunk!

A halált keresztény halállá a tántoríthatatlan remény teszi. Az örökkévalóság kapujához, amely a mulandóság ajtóit mögöttünk betolja, csak a reménnyel léphetünk! Csak Szent József nézett ebben az órában egészen előre, az örök cél felé, amely várt már reá. József lelke Jézus oldalán alakult s a túlvilág felé irányult, amelyben egyedül teljesülhetnek majd az emberi szív kívánságai. Aki Szent Józseftől kéri a kegyelmet, hogy az életet túlvilági beállítottságban éljük le, az, midőn majd Isten szava hívja, biztosan számíthat meghallgatásra. Ez a kegyelem a visszénye azoknak az utolsó, csöndes élethezeknek, amelyeket az önzetlen Családapa a názáreti házban eltöltött!

Hogyan fog végződni bizalommal teljes önátadásunk a halál óráján Pártfogónkkal, a haldoklók Pártfogójával?

Szent József a gyermek Jézus életét a legnagyobb szorgoskodással és okossággal mentette meg Heródes ármánykodása elől; így fölöttünk is azzal az erővel és atyai odaadással fog örködni. Mert bennünk is életről van szó, amely Jézusé. Jézus szabadította ki és váltotta meg az ördög hatalmából lelkünket. Annak a kereszténynek, akinek közeledik a halálórája s aki Szent Józseffel bizalmas viszonyban volt, tulajdonképpen csak arra van szüksége, hogy ezt a bizalmat gyermeki hűséggel ébren tartsa szívében. Akkor a többről, ami a boldog hazatéréshez szükséges, Szent József gondoskodik, mert a fenntartás nélküli bizalom az atyai szíven erőt vesz!

Az anyaszentegyház pártfogója

A földi élet az a kis vetőmag, amelyből a mennyei lét hatalmas alkotása fává nő. A jelentéktelennek látszó magban már bent fekszik parányi tételben a későbbi kibontakozás. Evilág és túlvilág közt nincs megszakadás és újrakezdés, hanem csak szerves fejlődés.

Ezt egészen világosan látjuk Szent József hatalmi szerepében, amelyet dicsőségében gyakorol. Ez a hatalmi szerepe most úgy tűnik fel, mint annak a fénynek kisugárzása a világmindenségbe, amely Betlehemben és Názáretben kis családi körét üdítette.

A földön az volt a feladata, hogy az akkor még oly szerény Istencsaládot védje és eltartsa.

Azóta ez az Istencsalád megnagyobbodott, a földkerekséget benépesítette s a világ végéig állandóan növekszik.

József most is éppúgy áll vele szemben, mint 1900 évvel ezelőtt. Ő ennek a Családnak nem a mindent hordozó alapzata ugyan, az a mi üdvözítőnk, Jézus Krisztus marad. Nem is a legfényesebb ékköve, az örökké a legtisztább Istenanya, Mária. Ennek a Családnak azonban ő az Istentől rendelt, hatalommal és kötelességgel felruházott védője, atyai oltalmazója és vezére örömben és fájdalomban egyaránt.

Hogyan hat övéire az égi pártfogó? Ez emberi tapasztalatunk és megfigyelésünk határán legtöbbször túlesik. Csak néha-néha, nagyobb összefüggések csöndes átgondolása után sejtjük meg, hogy a szentek közbenjáró befolyása irányítólag és előmozdítólag van hatással sorsunkra.

Így talán mégsem fogunk csalódní, mikor Szent József pártfogói működését a kereszténység belső kibontakozásában keressük.

Szent József egyre növekedő tisztelete hatalmas fejlődési ponthoz ért, midőn IX. Pius pápa őt ünnepélyesen az Anyaszentegyház pártfogójának mondotta ki. 1870-ben Péter sziklája ellen vad dühvel tajtékzottak a hullámok. A vatikáni zsinatot félbe kellett szakítani, mert a francia-német háború kitörése után Franciaország visszavonta védőcsapatait a pápai államból. Így Róma ki volt szolgáltatva a túlerő ellenséges támadásainak. Az őrség kis csapata hősiiesen védte a várost. Midőn azonban szeptember 20-án a Porta Pia mellett rést lőtt az ellenség, IX. Pius pápa, hogy a fölösleges vérontást elkerülje, a további védekezést föladta, s visszavonult a Vatikánba. Emberileg szólva a Szentatya tekintélye végzetes csorbát szenvedett. Néhány hónappal előtte a vatikáni zsinat ünnepélyesen kimondta a pápa családokhatatlanságát, mire egész Európa és a világ liberálisainak felháborodása volt a válasz. Kitaranak-e a világ katolikusai hűségesen a kereszténység Atyjának oldalán, vagy bátortalanul meghunyászkodnak az ellenség gúnyolódására?

Bizonyára isteni fény világította meg a jámbor pápa szellemét, midőn arra határozta el magát, hogy a szorongatott Egyháznak égi pártfogót jelöl. 1870-ben, a Szeplőtelen fogantatás ünnepén Róma bazilikáiban, a Szent Péter-bazilikában, a Lateránban és a Maria Maggioreban főpapi nagymise alatt hirdettetett ki ünnepélyesen, hogy Szent József a katolikus Anyaszentegyház védője.

Szent József vállalta a tisztséget s azt egészen különös módon végezte. Szent József az első Istencsaládot nem úgy védte meg, hogy a külső veszedelmeket leverte, hanem azáltal, hogy csöndben biztonságba helyezte, őrizte és gondozta, úgyhogy az belsőleg növekedhetett és fejlődött. Így tett akkor is, amikor a pápa pártfogóul jelölte. Belsőleg erősítette az Egyházat s ezáltal a fenyegető veszéllyel szemben megszilárdította. Most a kereszténység minden részéről az áhítat szava száll hozzá; ezáltal megerősödött a belső összetartás lényeges eleme: a gyermekded engedelmisség a közös atyával szemben. A Szentatya iránti tisztelet és szeretet azóta meglepő módon nőtt s évről-évre látjuk, hogy még ma is szemünk előtt állandóan tovább növekedik. Mikor IX. Pius negyedik utóda, az energikus kezű XI. Pius pápa uralkodásának éveiben ezrek és ezrek tódultak a kereszténység közös atyjának házába, s angyali lelkű utóda, XII. Pius pápa alatt a zarándokok száma egyre nagyobb lesz, akkor önkénytelenül is arra kell gondolnunk, hogy a nagy tömegeknek szívük-kövétté Rómába özönlése, engedelmisségük és odaadásuk valóban a katolikusok évtizedekig tartó atyai gondozásának gyümölcse. S ez az eredmény nagy részben Szent Józsefnek csendes működéséből van, akitől ők az atya iránti gyermekded vonzalmat tanulták.

A szívből jövő Szent József-tisztelet nem nevel-e valóban világos, öntudatos, gyermekded bizalomra és engedelmisségre Krisztus földi helytartója iránt? Az atyai gondoskodás sugarát küldi Szent József az égből földünkre, s az itt izzóvá válik egy tiszteletreméltó fehér ruhás főben, aki a Vatikánban éles szemmel őrködik az egész kereszténységen. Mindkettőben az atyai jóság teljesen és egyedül a jó Isten örök atyai szeretetéből származik. Szívünkben gyermeki áhítat kél Szent József iránt, s ebből, mint gyökérből hajt ki a nagy bizalom Rómához, a pápához, amint azt Isten akarta. A makacs ellenkezés szellemének ezáltal nyomavész, a hideg tartózkodás, bíráltság eltűnik s helyében – s csakis így! – támadhat föl bennünk az igazi katolikus keresztény.

Viharos időben kétszeresen fontos Róma iránti engedelmisségünk.

A kétezer éves Tölgyfa számára nem abban rejlik a veszély, hogy a vihar megrázza, vagy ágakat is leszakít; akkor csak annál mélyebben fúródnak a földbe a gyökerek s a vihar után a gazdag gyökérzet annál erőteljesebben szállítja a soha meg nem törhető törzsbe a nedvet. Ellenben ha féreg rág a gyökér belsején, ha az odaadás és tisztelet szellemét méreg lepi be, akkor igen nagy a veszély, hogy az életnedv megfogyatkozik s a terebélyes lombkoronán

nagy részek halnak el. Éppen ebben áll Szent József atyai védő feladata: üdén tartja a fatörzset és annak gyökérrendszerét.

Az egyház hálája a liturgiában

Isten ajándéka állandóan hullámszik az égből az Anyaszentegyházra, s mint visszavert hullám, száll föl a hála újra Istenhez. Minden kapott nagy ajándékra fönséges módon felel az Anyaszentegyház.

Szent József tisztelete az Úr Jézus nagy ajándéka katolikusai számára. Az utolsó vacsorán az Úr önmagát ajándékozta nekünk. A keresztről édesanyját kaptuk meg. Közben évszázadok múlnak el, aztán nekünk adja nevelőatyját is a keresztények hön tisztelt pártfogójaként.

Már az ószövetségben elő volt készítve ez az ajándék. József, Jákob pátriárka fia, Jézus nevelőatyjának szent nevét s előképekben megrajzolt földadatát vezet be az üdvösség történetébe. Ennek a Józsefnek is sokáig kellett a háttérben várnia, míg az éhínség óráján a Gondviselés emberévé lehetett. Így kellett Szent Józsefnek, Isten népe legigazibb pátriárkájának is a háttérben várakoznia, míg az idő el nem érkezett s Isten újszövetségi népe tőle segítséget nem várt. Ekkor kapjuk pártfogóul s azóta osztogatja kincseit.

Az Anyaszentegyház egyre növekvő örömmel és tisztelettel fogadta Jegyesének, Jézusnak ezt a nagy ajándékát. S azt most a liturgiában szebbnél-szebb módon viszonzja. A liturgiában izzik az Anyaszentegyház hálás viszonzó szeretete.

A liturgikus tisztelet első nyomait a 12. században találjuk. Az Egyház szélesebb rétegeihez csak a 15. században ér. A március 19-i József-ünnep még későbbi keletű, XV. Gergely pápa 1621-ben rendeli el. IX. Pius, aki oly mélyenjáróan gondoskodott az Egyház belső megerősödéséről és fejlesztéséről, már uralkodásának első éveiben írja elő az egész Egyházra a „Szent József oltalma” ünnepet. A pápaság belső megerősödésének óráján, a családokozhatatlanság hittételének kihirdetése után, de egyszersmind a pápaság külső szorongatottságai, a pápai állam elvesztésének idején, 1870. december 8-án pedig Szent Józsefet az Anyaszentegyház pártfogójának mondja ki.

Ma mind a március 19-i, mind a húsvét utáni 2. vasárnap szerdájára eső József-ünnep első osztályú ranggal bír. Az utóbbinak ünnepi nyolcada is van. A zsolozsma olvasmányai a nyolcad alatt felemelő képekben tárják eléink Jézus nevelőatyjának szerepét, az egyiptomi Józsefhez, mint előképéhez való viszonyát. A nyolcad alatti vasárnap liturgiája és esedékes szentbeszéde Szent József tiszteletének jelentőségét viszi közel a nagy tömegekhez. Ez áll főképp az ünnepélyes felajánlásra, illetve annak ezen a napon történő megújítására, amikor is az egész földkerekségen az Egyház magát Szent Józsefnek szenteli.

XV. Benedek az egész Egyházra kötelező Szent József-prefációt rendelt el, ami által a liturgiában olyan kitüntetésben részesítette, amilyenben az Istenanyán kívül nincs része egy szentnek sem!

A két József-ünnep miseliturgiája olyan, mint az érem két oldala, mind a kettő Szent József nagyságát hirdeti.

A március 19-i ünnep Szent József földi életének nagy ünnepe. Ezen a napon Szent József úgy áll előttünk, mint hitvalló a szó teljes értelmében, akinek egész életvirulásában s munkateljesítményében csak Isten jósága ragyog föl. Ezért vette át az eznap szentmise több ízben is a hitvallók miséjének fölépítését.

A bevezető imádság gyönyörű képekben mutatja, hogy az igaz mint karcsú pálma, vagy mint libanoni cédrus növekszik.

A szentlecke József szeretetreméltóságát rajzolja: „Kedves volt Isten és az emberek előtt... hűsége és szelidsége miatt szentté tette őt.” (Sir 45,1–4) De ebben a szeretetreméltóságban a férfias erő is szóhoz jut: „Naggyá tette őt az ellenségek megfélemlítésében... és bösz állatokat szelídített meg szavával.” (Sir 45,2) A Szentnek

hathatós, de csönddel teljes befolyása jut itt eszünkbe, amellyel talán a bolsevizmus ijesztő terjedése ellen erősít!

Egészen más hurokat pendít meg a másik Szent József-ünnep liturgiája. Az aznapi szentmise bevezetésében Isten segítő hatalma tündököl, akinek szolgálatában Szent József pártfogói tisztséget gyakorol.

A szentlecke a haldokló Jákob pátriárka szavait idézi, midőn prófétai vízióban József fiáról jövendölt. A latin fordítás érezhetően utal a mi Szent Józsefünkre, akire az Egyház liturgikus értelmezése szerint a próféta-szavak vonatkoznak. Így a szentlecke, keleties kifejezésmódú köntösében, pompás ünnepi szózáttá válik Szent József dicsőítésére.

„Növekedő fiú József, növekedő fiú, oly ékes, csinos külsejű, hogy futkosnak *utána* a leányok a kőfalon. De megkeserítették s beléje kötöttek s irigykedtek reá a nyilasok. Ám erős *kézben* ült az ő ija s karján-kezén a kötelet megoldotta Jákob Hatalmasának keze: Onnan jött *segítség*: Izrael pásztora, sarkköve.

Atyád Istene a segítőd leszen s a Mindenható meg fog áldani téged onnan felülről az ég áldásaival, az alant elterülő mélység áldásaival, az emlő s az anyaméh áldásaival. Atyád áldásai, melyek meghaladják az ő atyai áldását. – Míg eljön az örök halmok kívánsága. – Szálljanak József fejére, testvérei koszorúsának feje tetejére.” (Ter 49,22–26)

Az evangélium utal a Szent kimondhatatlan nagyságára, ahogy ez a Jordánnál, Jézus keresztelésénél nyilvánvaló lett, amikor az ég megnyílt és a Szentlélek leszállt és a hang hallatszott: „Te vagy az én szerelmes fiam, akiben kedvem telt.” (Mt 3,17) S azután az evangélium ezekkel a nyomós szavakkal fejeződik be: Jézust pedig fiának tartották.

Mennyire másképp is állítja őt elénk a március 19-i evangélium! A kép keserű megpróbáltatással kezdődik s átmegy a Jézus és Máriaival való együttélés boldogságába.

Ha a márciusi ünnep Szent József szeretetreméltóságát hirdeti, akkor a másik hatalmának előkelőségét és nagyságát. Az első kora tavaszi ünnep a csöndes nagybőjtben, a másik a virágzó május ünnepe, körülharsogott húsvéti allelujával.

Szent József igazi nagysága

Egyedül Isten nagy. Mindenki más csak annyiban nagy, amennyiben a nagy Isten tökéletességében részesül. Ennek mértéke pedig abban áll, hogy milyen közel van valaki Istenhez. Minként a tűznél: minél közelebb van valaki a tűzhöz, annál több meleg árad rá. Minél közelebb van valaki Istenhez, annál szentebb, nagyobb, boldogabb.

Az Úr Jézus emberi természete oly közel áll Istenhez, hogy ennél közelebb már senki sem kerülhet: a második isteni személy, az Ige személyes egységébe van fölveve. Ezért Jézus, az ember, valóságos Isten is. Ebből a személyes egyé forrásból következik az Úr Jézus emberi lelkének és testének minden fogalmat meghaladó gazdagsága és szépsége. Az örök isteni Tűzhöz ő áll a legközelebb, egyenesen benne áll s ezért a kegyelem telje ömlik át egész mivoltán. „Mert úgy tetszett az Atyának, hogy őbenne lakozzék minden teljesség.” (Kol 1,19)

Mert az Úr Jézus egyben Isten is, minél szorosabb kapcsolatban van valaki az Úr Jézussal, annál közelebb áll az örök Tűzhöz, Istenhez.

Soha senki oly közel nem állt az Úr Jézushoz, mint az, akitől földi életét kapta, Mária. Ezért van az ő lelke telve malaszttal, ezért múlja felül méltóságban az anyagi karokat. Itt az istenanyaság fölfoghatatlan titkába ütközünk, s inkább csak megsejtjük, hogy az Úr Jézushoz való közelséget az anya-fiúi közelségnél szorosabbra venni már nem lehet.

A következő fokú istenközelség így már kettős irányú. Vagyis most már azt is mondhatjuk: minél közelebb áll valaki Jézushoz és az ő anyjához, annál közelebbi kapcsolatba jut az örök Tűzzel, Istennel. A szentségnek, nagyságnak és boldogságnak ezen a fókán áll Szent József.

Vér szerint nincs szülői kapcsolatban Jézussal, miként Mária. S Máriának sem közeli rokona. Isten azonban a vérbeli kapcsolatfűzést a jog áttörhetetlen páncélfalával övezte. Szent akarata szerint vérbeli kapcsolatfűzésről a törvényes házaset keretein kívül szó nem lehet. Így lesz Isten szemében a házaseti kötelék *minden* vérbeli kapcsolatfűzés lényeges jogi eleme. Ehhez a jogi elemhez van kapcsolva Szent József.

Szent József a Boldogságos Szűz Mária törvényes jegyese. Szent frigyük Isten előtt érvényes házasság. Ezért Jézus jogilag Józsefnek is gyermeke. (Mária és József törvényes házasságából születik Jézus; bár nem Józseftől, de nem is idegen férfitől, hanem József férfiúi jogainak csorbítatlan tiszteletben tartásával, férfiúi közreműködés nélkül, teljesen szűzi módon, természetfölötti csodával. József és Mária házasságát tehát csodálatos módon áldotta meg Isten gyermekkel, magával az Istengyermekkel, akinek így József Isten akaratából valóban édesatyja lett.) Ez a szoros jogi kapcsolat, amely egy szentnek s egy angyalnak sem jutott ki, s amely Józsefet Jézushoz és Máriához láncolja, s ezzel az istenközelség vonalán páratlan helyet jelöl számára. Ez Szent József igazi nagysága!

*

Midőn Isten oly közel enged valakit magához, egyben gondoskodik arról is, hogy az illető az istenközelségnek megfelelő módon legyen kegyelmekkel ékítve. Mert Szent József ilyen közel áll az örök Tűzhöz, az emberré lett Istenhez s az ő dicsőséges anyjához; fölfoghatatlan mértékben árasztotta el lelkét az isteni kegyelem. Az ő istenközelségének kegyelmi ékességeit el sem tudjuk magunknak képzelni.

Az üdvözítő maga magasztalta föl előfutárát, Keresztelő Szent Jánost. „Mert mondom nektek: Nincsen az asszonyok szülöttei között senki nagyobb próféta Keresztelő Jánosnál.” (Lk 7,28) Ha az útkészítő Szent János ekkora, mekkorának kell lennie Szent Józsefnek! Hisz a családapa is útkészítő gyermeke számára, de egy sokkal lényegesebb síkon. Akinek János csak utat készített, azt József nevelőatyai karja közt hordozta. Akire János egyszer keresztvizet önthetett, azt József éveken át atyai szeretettel csókolhatta.

Ha Erzsébet Mária jelenlétére betelt a Szentlélekkel (Lk 1,41), mily kegyelmi átömlést jelenthetett az József számára, hogy évek hosszú során mint családapa élt egy fődél alatt Máriával és Jézussal!

*

Az örök dicsőség fokát a kegyelemgazdagság mértéke határozza meg. Minél gazdagabb valakiben Isten kegyelme, annál nagyobb fokú megdicsőülés vár reá.

Szent József megdicsőüléséhez homályos emberi fogalmainkkal úgy tudunk csak valamelyest is fölérni, ha a szentek dicsőségét használjuk föl lépcsőül.

Midőn Szent Péter megkérdezte az Úr Jézust, hogy milyen jutalom vár őrá és apostoltársaira, az Üdvözítő így válaszolt: „... az újjászületéskor, midőn az Emberfia az ő fölségének trónján fog ülni, ti is tizenkét széken fogtok ülni, ítélvén Izrael tizenkét nemzetsége fölött.” (Mt 19,28) Az Úr Jézus itt alkalmazkodik a zsidó gondolatvilághoz, amely szerint a legnagyobb fönséget és dicsőséget a bírói hatalom jelenti. Az apostolok dicsőségét már nem is lehetne kifejezni megkapóbb formában. A hatalmas világitélet: középen az Emberfia, a mindenség királya, alatta 12 széken az ítélkező 12 apostol!

És Szent József hová tartozik? Vajon az apostolokkal ül egy sorban? Vagy lejjebb? Alattuk?

XIII. Leó 1889. augusztus 15-én kelt „Quamquam pluries” kezdetű körlevelében válaszol erre:

„Az Istenanya méltósága minden kétséget kizárva akkora, hogy nagyobb már nem is lehetett volna teremteni. Mivel azonban József a Boldogságos Szűzhöz a házasság kötelékével volt kapcsolva, kétségkívül sokkal közelebb áll, mint bárki más ahhoz a főséges méltósághoz, amellyel az Istenanya minden teremtett lényt messze fölülmúl.”

A Szűzanya méltóságához Szent József közelebb áll, mint maguk az apostolok, közelebb, mint a szentek legnagyobbika. Közelebb, mint bárki más!

Bár a szentek dicsőségét a maga valóságában el sem tudjuk képzelni, s még kevésbé áll módunkban a szentek dicsőségét egymáshoz viszonyítva lemérni, de a jó Isten ebben a kérdésben sem hagy bennünket egészen tájékozatlanul.

Midőn tudunkra akarja hozni, hogy valaki a dicsőség honában kimagasló helyet foglalt el, közbenjárására csodákat eszközöl. Ha a boldogok rangfokozata az illető megdicsőülésére még nem elég, újabb csodák következnek a szentté avatásra. Ha ez még mindig nem elég, s valaki a szentek dicsőségében is egészen kiemelkedik, megkapja az egyházi pártfogó dicsőségének valamely részletét. Így pl. az összes missziók pártfogója Xavéri Szent Ferenc és Lisieuxi Szent Teréz, a keresztény ifjúság pártfogója Szent Alajos, a plébánosok pártfogója Vianney Szent János és így tovább. Ha valaki még mind ennél is nagyobb, ugyan hogyan adja azt tudunkra az Úristen?

Szent József dicsősége fölülmúlja az összes szentek dicsőségét s ezt Isten azzal adta tudunkra, hogy Őt az *egész* Anyaszentegyház pártfogójául rendelte.

Így jutunk föl a szentek dicsőségének lépcsőjén Szent József igazi voltához. Ő ott van, egészen fönt, ahol csak három ember ül: Jézus, Mária és József, maga a Szentcsalád. József Mária mellett, Mária Jézus oldalán, Jézus pedig az Atya jobbján, az örök Tűz méhében.

Mert Mária József törvényes jegyese, Jézus pedig jogilag törvényes gyermeke, József dicsősége úgy áll előttünk, mint egy remekmű, amelyet két oldalról vakító fényszóró áraszt el. Ez a két vakító fényszóró: Jézus és Mária. Mindkettőjük dicsősége József dicsőségét is bearanyozza, és pedig abban a kiváltságos mértékben, amelyre csakis a családi együvé tartozás számíthat. Ezzel a dicsőség-átömléssel akarja Jézus és Mária meghálálni azt a sok nevelőatyai vesződést, amellyel József a Szentcsaládot földi élete utolsó leheletéig elárasztotta. Ha egy pohár vízért, melyet szeretetből adunk, az üdvözítő a mennyországot ígérte, a Szentcsalád atyai oltalmazásáért ez a méltó jutalom; az összes szentek fölé emelt egyetemes egyházpártfogó a mindenség Királya és a Mennysországi Királynője dicsőségének fényében!

*

Az Egyház földi élete nem egyéb, mint az Úr Jézus titokzatos testének kibontakozása. Ennek a titokzatos testnek lelki, természetfölötti, valóságos anyja maga az Istenanya, Mária. Nevelőatyja, miként az Úr Jézus földi életében, az egyházpártfogó Szent József.

Ez a hatalmas Szent József a liturgia nyelvén ezt üzeni számunkra: „Bármilyen bajunkban hozzám kiáltanak, meghallgatom őket és mindenkor oltalmazójuk leszek.”²

A mi válaszuk erre egyedül ez lehet: „Szerezd meg, Szent József, hogy utunkat ártatlanul és mindig a te oltalmaid alatt futhassuk.”³

² A Szent József oltalma-miséből.

³ Uo.